

Josep Faulí

"TELE-ESTEL" (1966-1970)

Un restabliment frustrat de la premsa en català

Barcelona, 1980

Esquema

- 1.- Introducció
- 2.- Història
- 3.- Protagonistes
- 4.- Descripció
- 5.- Anàlisi ~~de~~ temàtica
- 6.- Interpretacions
- 7.- Bibliografia
- 8.- Índex

1

Introducció

La premsa en català 1939-1966

Entre 1939, any en què acabà la guerra civil, i 1966, any en que aparegué "Tele-estel", la premsa en llengua catalana, en contrast evident amb l'etapa que clogué la derrota de 1939, dugué una vida... que no era vida. Però existí. Poc o molt existí sempre. Permesa o no. Legal o il.legal

Pel que fa a aquesta llarga etapa de vint-i-set anys, com en relació a tota la postguerra, si una cosa cal subratllar com a tret dominant, és la voluntat dels catalans a tenir premsa escrita en català. El nombre de títols es considerable i és molt gran si és considerat d'acord amb les circumstàncies. I n'hi hagué fins i tot quan era prohibit que n'hi haguessin, amb aquella prohibició que era contundent i efectiva tingués o no tingués base escrita legal.

Un dels secrets de la personalitat col.lectiva catalana és, precisament, el de la contradicció que, si més no de forma aparent, ~~hi ha~~ ^{hi ha entre} aquesta voluntat de tenir premsa pròpia i les dificultats que aquesta passa quan existeix. "Tele-estel" no ~~hi ha~~ ^{sortí} d'aquesta regla.

Abans d'estúdiar-lo, però, val la pena de saber què va passar abans: què va passar entre 1939 i 1966; l'estudi, si més no, confirma aquella voluntat ja assenyalada.

És un terreny que tenim poc estúdiat, de manera que no ~~tenim~~ ^{hi ha} cap paper consistent que el tracti a fons. Com que aquest, però, no es el tema central d'aquest treball, cal veure ^{aquest apartat} ~~el que és el~~ ~~tema~~ com un xxxxx assaig de sistematització.

L'estudi del període 1939-1966, pel que fa a la premsa en cate-

~~l'època~~ là, és la introducció lògica a la història ~~de "Tele-estel"~~ de "Tele-estel" (1).

En aquest dilatat període de ^{vint-i-set} ~~vingt~~ anys de postguerra, és fàcil d'establir-hi aquestes ^{tres} ~~dues~~ etapes:

1. Del final de la guerra al suport nord-americà (1939-1951). Malgrat que, com és obvi, no és una etapa unitària, a la pràctica ho resulta, ja que la inicial seguretat dels vencedors resta afeblida, successivament, per les victòries dels aliats, pel resultat final de la Guerra Mundial i pel boicot internacional: és una inseguretat de la qual els treu definitivament l'aliança amb Washington (2).

És una etapa durant la qual els catalans, que tenen viu i recent encara el record de la realitat de la premsa en català, s'esforcen a tenir-ne malgrat que sigui per camins d'il·legalitat. És l'hora, per exemple, de "Poesia" i "Ariel". Hi va haver contra aquesta premsa persecucions de tota mena, però, en més d'un cas, també una dosi de tolerància (3), fruit, sens dubte, de l'esmentada inseguretat.

^{suport dels}
2. Del EUA al Pla d'Estabilització (1951-1959). Superada la llarga interinitat de l'etapa anterior, governants i governats obren amb una nova perspectiva de perennitat, i mentre els segons recorren a la legalitat per tal de defensar-se del genocidi i fer possible la continuïtat de la premsa en català, els primers es valen de la mateixa legalitat -feta per ells, d'altra banda- per ^{af} impedir-los-ho. "Aplec" i "Raixa" foren mostres d'aquestes actuacions contrapesades.

3 Del Pla d'Estabilització a la Llei Fraga (1959-1966).

Una nova situació, forjada, a la vegada, pel nou estat d'esperit creat amb la renúncia a l'autarquia, el millorament de la situació econòmica i la incorporació decidida al catalanisme d'una generació nova, permet de consolidar, per camins inexpugnables d'acord amb la legalitat vigent, realitzacions poc temps abans impensables com l'actual etapa de "Serra d'Or" i "Cavall Fort".

~~La Llei de Premsa de 1966, tot i els defectes evidents que té, resultat de clars plantejaments antidemocràtics, fou un progrés notable en relació amb les tres etapes ^{assenyalades} ~~anteriors~~ regides per la Llei que es promulgà durant la guerra civil.~~

La Llei de Premsa de 1966, tot i els defectes evidents que té, resultat de clars plantejaments antidemocràtics, fou un progrés notable en relació amb les tres etapes ^{assenyalades} ~~anteriors~~ regides per la Llei que es promulgà durant la guerra civil. La desaparició de la censura prèvia creà un nou marc de llibertat -molt vigilada, tanmateix!- i la possibilitat de crear empreses periodístiques obrí nous horitzons, de les quals és un bon exemple el relleuament del setmanari "Canigó". Aquesta és l'etapa de "Tele-Estel", però la història d'aquest setmanari és ben bé una altra història, ja que mentre que el periodisme català de la postguerra neix del poble i s'estabellia a les altures del poder, "Tele-Estel" va néixer a dalt i el poble, molt probablement equivocant-se, no l'adoptà.

El 20 de novembre de 1975 ho canvià tot. La mort del dictador, jurídicament, deixà el franquisme intacte, però la juridicitat se'n va anar en orris després d'aquell fet històric i tot seguit començaren les facilitats més impensades. L'exemple més clar és la publicació del diari "Avui". Després vindria la nova juridicitat a través d'un procés difícil i complicat, però el franquisme i tot el que suposava havia restat enterrat sota la pesada llosa del Valle de los *Cuideros*.

~~1939-1951~~

de les tres

Cada una ~~de les tres~~ etapes té característiques ben definides, fruit de l'equilibri entre la política de govern del moment i la pressió de la societat catalana.

la
1939-1951

És una època de clandestinitat total, però les mostres de premsa en català no manquen. De vegades, fins i tot, com en el casos de "Poesia" (1944) i "Ariel" (1946), amb unes pretensions de presentació material que no fan pensar, de cap de les maneres, en la il·legalitat de les publicacions. La nota cultural és la dominant: de primer, perquè és clara la imperiosa necessitat de salvar la llengua de l'anorreament a la qual la volen sotmetre; a la vegada, però, perquè, tot i els riscos evidents, al terreny cultural són menors que al polític. Amb tot, ¿qui gosaria d'establir-ne una separació estricta i neta? Per Catalunya (1945) i Bandera del Poble Català (1948) són mostres de publicacions polítiques clandestines, exponent d'una línia que, durant tota la postguerra, romandrà present i viva. Fou el gran moment de la premsa catalana de l'estranger: "El Poble Català" (1939) i la "Revista de Catalunya" (1939) a París; "Lluita" (1945), a Tolosa del Llenguadoc; "Lletres" (1944) i "La Nostra Revista" (1946) a Mèxic ...

Com a primera mostra d'aquesta etapa, mostra poc rellevant considerada d'una forma absoluta, però representativa de la situació en una consideració profunda, cal recordar els fulls mecanografiats "Estimats amics" (1942) que, amb periodicitat mensual i durant dos anys, feren circular la colla de joves nacionalistes que es reunien en un estudi del carrer de Sant Pau. La publicació, de la qual

no se'n feren mai més de deu còpies, era coordinada per Maurici Serrahima, el qual, amb nom suposat, i en forma de carta, feia conèixer novetats de creació i comentaris literaris que se li feien arribar. Es, tot i l'abast reduït de l'experiència, una nota significativa de la voluntat de comunicació en català: és la voluntat que generà, també, "Antologia dels fets, les idees i els homes d'Occident" (1947), "Dau al Set" (1948) i "Occident" (1949). "Ariel" se subtitulà "Revista de les Arts" i la projecció artística dins la plàstica fou dominant a "Dau al Set".

El període frueix, de vegades, d'un grau de tolerància ja esmentat, però el que és normal és que els protagonistes d'aquestes publicacions siguin perseguits i "fitxats"; simptomàticament, però, l'experiència més arrodonida de totes, que fou la d'"Ariel", durà, precisament, fins l'any 1951 que cloqué aquesta etapa de la premsa en català de la postguerra. I és simptomàtic tot plegat, perquè la tolerància envers "Poesia" es produí en el moment en què els alemanys estaven perdent la guerra, mentre que la liquidació d'"Ariel" coincidí amb el beneplàcit nord-americà al franquisme.

Una característica d'aquesta etapa fou el naixement d'un nombre considerable de publicacions editades pel Movimiento, sempre en castellà i normalment amb militància anticatalana. La xarxa va arribar a ésser important, malgrat que gairebé sempre desaproveitada fins i tot des dels punts de vista que la inspiraven.

Les notes dominants al període són, doncs:

- 1) Recurs a la il.legalitat.
- 2) Alguna forma de tolerància envers les publicacions culturals.
- 3) Naixement de la despersonalitzadora premsa comarcal

editada pel Movimiento.

Quan el franquisme s'instal·là amb conviccions de prennit-
tat, Catalunya continuà sense renunciar a tenir premsa en la llen-
gua pròpia. Superada l'etapa de fructífers il·legalitats, emparades,
sovint, en alguna dosi de tolerància, per una i altra banda es
recorre als recursos de la llei, una llei, tanmateix, que en aque-
lles circumstàncies qui administrava de dalt estant podia converti-
en l'anomenada de l'embut. I fou això el que passà ~~en aquest perío-~~
~~de~~ de forma predominant *en l'etapa 1951-1959.*

"Aplec" (1952), "Raixa" (1953) i "Quart Creixent" (1957)
foren tres intents de publicacions catalanes fetes pels camins que
la legalitat vigent ordenava, però els tres fracassaren davant
l'aplicació d'aquesta mateixa legalitat. "Aplec" fou acusada pels
funcionaris estatals de Barcelona d'incomplir l'autorització que a
Madrid li havien donat per a publicar uns opuscles en llengua ca-
talana: la presència de publicitat a les pàgines de l'únic número
que publicà eren, segons ells, una prova palesa d'aquell incompli-
ment. "Raixa", publicació editada a Ciutat de Mallorca amb voluntat
de presència a tots els Països Catalans, fou suprimida, amb raons
paral·leles, acusada d'haver fet constar la data de publicació, de-
tall que convertia aquells fascicles en publicació periòdica i, per
tant, els col·locava en una categoria per a la qual no havien estat
autoritzats. "Quart Creixent", amb les experiències anteriors, ob-
tingué permís a Madrid per a la publicació de cinc números, però
arribà a renunciar al cinquè quan, des de Barcelona, feren saber
als editors que no badarien més i que, després del cinquè, no en
podrien publicar cap més.

(1.)

Aquest ~~establiment~~ ^{doble i contrapostat for} fou característic de l'època, en la qual, de forma definidora, es féu present l'acció de l'Església, que, aprofitant la situació de privilegi en què vivia en el franquisme, facilità la publicació de revistes. Humilment va néixer "L'Infantil" (1951) a Solsona, publicació que potser hauríem oblidat si no hagués estat la base d'un desenvolupament posterior que ha arribat fins a nosaltres. I gràcies a aquesta acció d'entitats d'Església, cobrà força la premsa comarcal, una premsa comarcal ben diferent a la que l'Estat mateix propiciava per mitjà del Movimiento: fou el cas, per exemple, de "Misión" (1955) d'Olot, origen del futur "Olot-Misión" com ho havia estat, avançant-se als temps, el de "Recull" (1949). L'esperit d'aquestes publicacions fou, generalment, catalanesc, i empraren la nostra llengua quan varen poder. Al primer número de "Recull", per exemple, restà limitada a una pàgina dedicada a un poema, i els noms de pila hi aparegueren enmascarats en la forma castellana. Un pas més, no cal dir-ho, és el de la primera etapa de "Serra d'Or" (1955), publicació totalment escrita en català.

~~Si~~ Si "Recull" fou una publicació de l'etapa anterior que pre-ludiava aquesta, cap al final de la corresponent al període 1951-1959, n'aparegué una altra que, certament, fou presagi de la següent. Es tracta de "Qüestions de Vida Cristiana" (1958), publicació que, dins la línia esmentada, fou fruit de l'acció de l'aixopluc de l'Església, però que, per la seva durada, pertany a realitzacions que han de caracteritzar ^{el període} ~~el període~~ següent com "Serra d'Or" (etapa actual) i "Cavall Fort".

L'aparició de publicacions emparades per l'Església constituí un altre assaig d'aprofitar la legalitat: en aquest cas, com

que el suport era fort, l'assaig reeixí. Les notes de l'etapa són, doncs:

- 1) Intent d'aprofitar la legalitat.
- 2) Presència de l'Església com a possibilitadora de publicacions (4).
- 3) Presència d'una premsa comarcal amb voluntat catalanesca.

~~Malgrat que, en l'etapa 1959-1966,~~ la normativa legal no canvià i la dictadura continuà obrant amb esperit de perennitat, la relativa eufòria econòmica provocà canvis importants a la situació. No fou una casualitat que hom veiés, en poc temps, el començament d'empreses importants i de llarga vida com "Serra d'Or" (1959), revista nova malgrat que sigui continuació teòrica d'un assaig anterior més limitat, i "Cavall Fort" (1961), gran exemple d'exigència i continuïtat; l'inici de la segona època de "L'Infantil" (1963), superació i continuació de la humil anterior, i el naixement de "Presència" (1965). Aquest darrer exemple fou rellevant i representatiu perquè suposà la incorporació d'esforços ja no protegits per l'aixopluc de l'Església. Fou, sobretot, exponent del bilingüisme imposat que, a la llarga, menà a la plena catalanització de la publicació. Amb l'Església o sense, comptat i debatut, es tractava d'esforços i ambicions noves, i la veritat és que hom copsà més dificultats que abans per als assaigs protagonitzats sota l'empara eclesiàstica, conseqüència indubtable del signe que normalment tenien. El nou ambient arribà fins a la Catalunya-Nord on aparegué "Sant Joan i barres"

(1963), però, com sabem prou, aquesta és una altra història.

Les dificultats, tanmateix, eren ben vives encara, i el sistema que permetè el descabdellament d'una revista de poesia com "Poemes" (1963), fôu impossible amb les seves exigències una nova etapa de la revista d'abans de la guerra "Quaderns de Poesia" ~~1959~~ i no permetè la continuïtat de la mateixa "Poemes", publicació que no arribà a editar el que havia d'èsser el seu darrer número.

La revifalla, però, fou evident. "El Pont" (1959) representà, tot i les limitacions, un nou camí de publicació literària. I la progressiva catalanització de publicacions ja esmentades com "Olot-Misiòn" o "Recull" fou un signe evident dels nous temps.

Les notes dominants en aquesta etapa són, doncs:

- 1) Creació d'empreses de llarga durada.
- 2) Progressiva catalanització de publicacions que eren castellanes o bilingües, perquè no podien ésser altra cosa.
- 3) Persistència de limitacions legalistes d'acord amb la legislació de guerra encara vigent i d'acord, també, a causa d'experiències de signe inequívoc, amb una nova suspicàcia davant les publicacions emparades en els privilegis de l'Església.

~~_____~~

Malgrat que, des de la perspectiva actual, la Llei Fraga de 1966 hagi d'èsser jutjada com un assaig més de la dictadura per tal de sobreviure, és indubtable que, al seu moment, representà una autèntica revolució al camp dels mitjans de comunicació escrits. I a Catalunya, on hi havia tantes forces i tants delers continguts, el canvi es notà extraordinàriament. *Poc després de la promulgació*

~~_____ Catalunya era un cas molt especial, _____~~

ció de la Llei, va néixer "Tele-estel", a l'emptra d'una emprè-
sa nova, la de "Tele-eXpres".

(1) Empro materials del meu treball Assaig de sistematització de la premsa en català de lax postguerra (1939-1979). Roman inèdit, però m'ha servit de base a unes quantes conferències: a Sant Adrià de Besòs (9 novembre 1979), Tarragona (18 desembre 1979), Girona (22 gener 1980) i Molins de Rei (18 febrer 1980), entre d'altres llocs.

(2) Malgrat que el pacte hispano-nord-americà fou signat el 1953, durant el 1951 es produïren contactes decisius que asseguraren el suport de Washington a Madrid.

(3) Janés, per exemple, que estava en bones relacions amb les autoritats del moment, va poder dir a Palau Fabre, l'editor de "Poesia"x, que no es preocupés, que a Madrid sabien el que feia però que no li passaria res.

(4) Sovint l'aixopluc eclesiàstic fou simplement nominal, però ja n'hi havia prou. "Recull", per exemple, quan aparegué el 24 de desembre de 1949, duia la indicació "Boletín Informativo Local de A.C.", però en cap moment no va dependre realment de l'Acció Catòlica.

El naixement de "Tele-eXpres"

Al camp de la informació en general i de la premsa escrita en particular, l'any 1964 fou especialment important a Catalunya car, finalment, aparegué un diari nou, un diari que, en aquelles circumstàncies, només podia néixer amb estreta connivència i clara col.laboració amb el govern. El 14 de setembre d'aquell any es produí el fet relativament històric, però un fet indutiblement rellevant. Per moltes causes:

a) Des de 1941, any en què va començar a editar-se "La Premsa", no hi havia hagut a Barcelona una novetat d'aquesta mena.

b) L'empresa editora va tenir una presentació arriscada i dinàmica, allunyada del món normalment reclosit de la premsa del moment.

c) Tot i les indutables -i imprescindibles- vinculacions amb el règim, per raons d'ordre econòmic, hi havia un seguit de fets que indicaven que aquella relació es volia fer oblidar, la qual cosa, si més no d'una forma pragmàtica, podia resultar informativament molt reditiva.

b) En relació amb tot el que ha estat dit, la nova empresa -"Diario Tele-eXpres S.A."- arribava al món de la premsa diària amb voluntat de fer diners, de construir una organització que resultés rendible.

Des d'un començament, en relació amb aquest diari nou es parlà del projecte d'un suplement setmanal en català (1).

Si tot això era, globalment, força positiu en aquell moment, era presidit, però, per les irregularitats pròpies de la dictadura, ja que la capçalera no va ésser concedida directament a l'empresa editora sinó a Ignasi Agustí i Carles Sentís, periodistes que hi estaven vinculats (en realitat, cal dir-ho tot, s'hi van vincular a conseqüència d'aquesta situació arbitrària, i es perdre el temps,

com sempre, preguntar què va ésser abans, ~~el~~ (ou o la gallina.)

Carles Sentís ha estat ben clar sobre això i ha parlat d'ell i d'Agustí com dels "qui teníem, també, la capçalera del diari" (2) i ha explicat la situació d'aquesta manera: "Sembla que nosaltres li vam inspirar (al ministre Fraaga) més confiança, perquè feia la impressió que no sabia què era l'empresa i recelava del que pogués haver-hi amagat al seu darrera. Per això ens va responsabilitzar a nosaltres, i aquesta responsabilització va quedar, fins i tot, formalitzada en un document" (3).

(1) Tinc sobre això un record personal: quan, en aquell 1964, Andreu-Avel·lí Artís i Carmelo San Nicolàs intentaren de fitxar-me per al nou diari, un dels arguments que empararen fou, precisament, aquest projecte de suplement en català; no reeixiren a convèncer-me, sobretot, perquè aquest projecte no era clar i encara restava menys clar el paper que m'hi reservaven.

(2) Faulí, Converses, p. 83.

(3) Ibid. ~~XXXXXX~~

La informació, el 1966

El primer número de "Tele-estel" es publicà el 22 de juliol de 1966: informativament, a l'Estat espanyol, sens dubte de cap mena, era l'any de la "Ley 14/1966, de 18 de marzo, de Prensa e Imprenta", que havia estat publicada al Boletín Oficial del Estado del 19 de març. Aquest nou text legal, conegut com a "Llei Fraga", oferí ~~dos~~ novetats teòricament importants: su^{pr}imí la censura prèvia i establí la llibertat de creació d'empreses editores de publicacions periòdiques; d'altra banda, i també teòricament, no incloïa cap discriminació envers la llengua catalana. Aquesta, des de 1964, tenia entrada a televisió amb una emissió mensual: "Teatro catalán" i, l'any després al de l'aparició de "Tele-estel", aconseguí una altra presència amb el programa "Mare Nostrum".

Pel que fa a la premsa en català, aquell mateix 1966, un projecte de diari -"Migdia"- naufragà perquè Madrid exigí massa garanties de fidelitat i imposà una persona de confiança que no ~~foi~~ acceptada (1).

Amb tot, mentre només hi ha un programa de televisió en català al mes (amb tots els títols en castellà) i el mateix any en què, pràcticament, es barrà el pas al "Migdia", és autoritzat "Tele-estel", revista que, segons Roger Alier, "fou la primera publicació no eclesiàstica, regular i pública, impresa totalment en català a l'Estat espanyol després de la guerra civil de 1936-1939" (2).

(1) La fórmula de persones de confiança serà emprada -en aquest cas, amb èxit- a "Tele-estel".

(2) Gran Enciclopèdia Catalana.

Un article "decisiu"

L'edició de "Tele-Expres" del 12 de maig de 1966, a la secció habitual del director de la pàgina 3 -"Todos los días"-, aparegué un article -La procesión política- criticant la manifestació de capellans del dia abans.

Aquell fou un article "decisiu" perquè, sense ell, molt possiblement "Tele-estel" no hagués arribat a existir... o hauria existit en unes altres circumstàncies.

Contra l'article hi hagué una reacció ciutadana notable (1) i fou aleshores, per tal de compensar-la, quan es posà en marxa la gestació del setmanari en català.

Per aquest aspecte, si mes no^X, l'article fou decisiu...

(1) Heus ací una mostra de la propaganda contra el diari que circulà amb intensitat:

"Bonzos incordiantes... a las parroquias del Amazonas.

"Ignacio Agustí, "La procesión política" - Tele-Expres 12 maig 1966.

"Aquestes i altres frases insultants van ésser dirigides a uns sacerdots que portaven un missatge en defensa d'un estudiant maltractat per la policia.

"A aquest article de mala fe, responen amb un boicot total al Tele-Expres fins a aconseguir que el seu director actual Ignacio Agustí dimiteixi.

"No compreu el Tele-Expres.

"No anuncieu al Tele-Expres.

"Negueu el vostre favor als qui s'anuncien al Tele-Expres.

"Maig-juny del 1966".

La campanya s'inserí en un any especialment ric en campanyes de tota mena a Barcelona.

2

Historia

El permís

En 1966, a l'Estat espanyol, la qüestió de les publicacions periòdiques era, sobretot, una qüestió de permisos. "Tele-express" el va tenir. I, també, el tingué "Tele-estel".

L'empresa del diari esmentat aparegué al món de la premsa barcelonina amb un dinamisme poc corrent a l'època i al sector; i dins aquest dinamisme tenia el seu lloc el projecte d'una publicació en català. "No es casualidad -ha comentat Carles Sentís- que tanto Agustí como Artís o yo empezáramos a hacer periodismo, antes de la guerra, precisamente en catalán" (1). És una explicació que només s'aguanta a mitges, ja que el fet completament històric és que tant Agustí como Sentís havien esdevingut homes no solament forasters a la cultura catalana sinó, sovint, fins i tot, noms d'autèntics enemics.

Però és cert: "Tele-express" projectà publicar un suplement setmanal en català. En sortir el diari, però, el director general de Premsa, ~~senyor~~ Jiménez Quílez, els va dir que no podia autoritzar-lo (2). La constant intromissió del govern en la premsa i la mateixa feblesa davant el govern d'una empresa que ho devia tot a la simple concessió, feren que Artís deixés la direcció de "Tele-express" i que, com sembla que era inevitable, Agustí, el successor, amb la publicació d'un article infame en tots conceptes (3), hagués d'esser substituït per tal d'evitar la precipitada ruïna del diari. Començà, aleshores, l'etapa de la direcció de Carles Sentís, molt més civilitzada -i molt més intel·ligent- i, per tal de recuperar la imatge perduda, fou actualitzada la petició del suplement.

Sentís, indutablement, imprimí un altre ritme al diari, i el mateix Artís que, tot i vinculat a l'empresa amb les mateixes condicions econòmiques, havia restat apartat, fou recuperat per a col·laborar-hi: es trobava descansant a Eivissa i va rebre

una nota urgent demanant-li un articles amb no menys urgènciàx (4). Dins # aquest nou ritme, el suplement en català tenia un lloc lògic, però Madrid, en plena experimentació de la nova Llei de Premsa, es va decantar pel setmanari i refusà la idea del suplement. Per això va néixer "Tele-estel". I per això, contra tot costum i tota lògica, va néixer en ple mes de juliol: l'empresa tenia pressa, car volia fer oblidar com més aviat millor els estralls de l'article d'Ignasi Agustí.

Segons els records d'Artís i Tomàs, que no he pogut comprovar, la concessió parlava concretament de "literatura y folklore" (5). La publicació, des d'un bon començament, va fruir de l'interès del cap de l'empresa, Jaume Castells.

(1) Faulí, Converses, p. 83.

(2) Comunicació oral d'Andreu-Avel·lí Artís i Tomàs del 5 de març de 1980.

(3) Ignacio Agustí, La procesión política. "Tele-expres" 12 maig 1966, p. 3 . Era infame perquè, en un estil molt típic de l'època, jutjava els fets sense escatir-ne les causes, condemnava les apereces sense aprofundir en els continguts, criticava els febles i era condescendent amb els pòtro poderosos i, ultra tot això, mentia. La reacció que provocà fou molt considerable i l'empresa del diari s'espantà perquè recordà, per comprensible associació d'idees, els fets del "cas Galinsoga".

(4) En aquesta línia, el començament de la història de "Tele-estel" va anar acompanyat d'una propaganda en la qual s'insistia que es tractava del mateix equip que feia un diari en castellà i un setmanari en català.

(5) Ibid. (2).

El nom

Com que, segons Carles Sentís (1), "Tele-estel" era una "hijueta" de "Tele-Expres", el mateix nom del setmanari fou inventat a partir del del diari. Al començament, a la capçalera, els dos components del nom restaven separats perquè el segon era presentat en negatiu; més endavant (2), ~~el mateix nom~~ ^{hi} desaparegué aquest i les dues parts foren separades per una barra, mentre a l'interior romania la forma inicial. La gent de la casa solia respectar aquesta ~~forma~~ ^{forma} de separació, però, fora, moltes vegades era canviada per un guió: és la forma que s'adapta en aquest treball de forma pragmàtica, però sense cap intenció dogmàtica; en realitat, com que en batejar-se la publicació la barra no existia, costa de creure que fos un elements essencial.

Qui de "Tele-Expres" derivà "Tele-estel" fou el mateix empresari: Jaume Castell (3).

-
- (1) "Tele-Expres", 22 juliol 1966.
 - (2) Núm.35, 17 març 1967.
 - (3) Informació facilitada per Andreu-Avellí Artís el 16 de ~~1980~~ juliol de 1980.

L'anunci

El dia 21 de juliol de 1966, els diaris de Barcelona (1) publicaren aquest anunci a dues columnes:

"Una gran notícia: A partir del dia 22 volarà 'Tele-estel' / La vida catalana al dia, en una bella revista innovadora, informativa, amena, divertida."

Cal advertir que, tot i que el text ha estat transcrit en català, ningú no pot afirmar que es publicués en aquesta llengua, cosa impossible d'escatir a causa del mal costum d'estalviar-se els accents. La veritat, però, és que el text, tornant al ~~xxx~~ sistema de moltes estampes dels anys 40, tant podia llegir-se en català com en castellà.

L'anunci~~a~~ duia una il.lustració de Cesc, en la qual un nen feia volar l'estel de "Tele-estel".

(1) "Diario de Barcelona", p. 2.- "El Correo Catalán", p. 8.- "El Noticiero Universal", p. 15.- "La Prensa", p. 2.- "La Vanguardia", p. 16.- "Solidaridad Nacional", p. 8 .- "Tele-eXpres", p. 3.

Repercussió

Històricament, la publicació de "Tele-estel" fou un fet important, amb una importància que, en principi, derivava simplement de la seva existència: la premsa del moment, però, no en donà idea i el fet, deixant de banda "Tele-express", que era part interessada, hi tingué una repercussió minsa.

"La Vanguardia" (1), "El Noticiero Universal" (2) y "El Correo Catalán" (3) només hi dedicaren unes petites notes informatives a columna, però "Diario de Barcelona" (4), que hi fou un petit comentari, el titulà "Un nuevo semanario", com si fos normal que n'aparegués un altre, però sense destacar el tret més important, que era el de la llengua, i no deixà de referir-se a "nuestra lengua regional".

La nota de "La Vanguardia", que fou la més llarga, fou, també, la més rica informativament i l'única que donà idea de l'èxit amb aquestes paraules: "A la edición inicial, de 35.000 ejemplares, que se agotó, seguirá otra del mismo número para atender las peticiones del resto de Cataluña.". També el títol corresponent era el més encertat: "Primer número del semanario 'Tele-estel', editado en lengua catalana". Només "Diario de Barcelona" no subratllava el fet de la llengua al títol, cosa, però, que feia a bastament en el text: "Aparece redactado enteramente en catalán, aunque las firmas no sean todas catalanas y es el primer semanario que en muchos (años) aparece escrito en nuestra lengua regional." (És un misteri qué va voler dir l'anònim redactor de "Diario de Barcelona" amb això d'"aunque las firmas no sean todas catalanas", perquè els col·laboradors del primer número foren: Agustí Duran i Sanpere, Cesc, Carles Sentis, Sebastià Estradé, Joan Gich, Sempronio, Josep M. Lladó, Pere Calders, Bimba (Martí Farreras), x David M. Aloy, Oriol (Oriol Martorell), Eduard Badia i Blasco, Enxaneta ~~XXXXXXXXXXXX~~ ~~XXXXXXXXXXXX~~ (pseudònim no identificat però difícilment d'un fo-

(3)

raster), Tíser (Avel·lí Artís-Gener) i Delfí Dalmau. L'única explicació possible és que ~~xxxx~~ el redactor anònim era un representant del "bunker-barraqueta" "avant la lettre" i que volia assenyalar que Carles Saldaña "Alady" no havia nascut a les quatre "províncies".)

Tant "El Correo Catalán" com "El Noticiero Universal", en els textos respectius, subratllaren el tret essencial. "La primera revista que en catalán se publica en los últimos veinticinco años", digué el ~~xxxxxxx~~ segon. "Quizá la novedad sea sin duda el estar redactado en lengua catalana", assenyala "El Correo Catalán" en una frase on el "quizá" inclou una valoració dolenta del producte fet per camins massa ~~xxxxxxx~~ discrets o ~~xx~~ irònics; el mateix diari deia, també, en relació amb la llengua: "Redactado en la lengua de Verdaguer y de unos siete millones de españoles."

La publicació que afinà més -ningú no pot estranyar-se'n- fou "Serra d'Or", la qual comentà el fet amb el text següent ~~re~~ quadratx i titulat "Tele-estel":

"Als quisocos ens ofereixen, per primera vegada des de fa més de vint-i-set anys, un setmanari en català. Es diu 'Tele-estel'. En l'alegria amb què saludem la seva aparició hi ha l'esperança que això representarà el començament de la fi del trist monopoli del qual, durant massa temps, 'Serra d'Or' ha gaudit ben a desgrat nostre: el d'ésser l'únic/periòdic en català, per a adults. Ara per ara, ja el compartim... Esperem que les setmanes i els mesos propers ens confirmaran, amb el llançament de nous títols, que ~~realment~~ s'ha acabat.

"D'altra banda, el gran acolliment que han trobat els primers números de 'Tele-estel' arrodoneix la bona notícia de la seva aparició. Hom ens parla de moltes desenes de milers d'exemplars venuts (de vuitanta a cent mil), a desgrat del moment poc favo-

(3)

rable que ~~de~~ representa l'estiu), la qual cosa ens confirma una vegada més l'ampla fonamentació popular de la nostra esperança i del ~~la~~ la nostra impaciència" (5).

"Solidaridad Nacional" se'n feu ressò en una nota curta i breu (6)

(1) 23 juliol 1966, p. 21.

(2) 23 juliol 1966, p. 24.

(3) 24 juliol 1966, p. 21.

(4) 23 juliol 1966, p. 17.

(5) Any VIII, núm. 9, setembre 1966, p. 25.

(6) 24 juliol 1966, p. 5.

Etapas

En relació amb la presentació material, la història de "Tele-estel" té dues etapes ben diferents:

1) Núm. 1 (22 juliol 1966) - Núm. 20 (2 desembre 1966): tipografia i format equivalent al de la meitat del "Tele-Expres" d'aleshores.

2) Núm. 21 (9 desembre 1966) - Núm. 191 (19 juny 1970): gravat al buit i format més petit.

L' "etapa tipogràfica" és unitària, però, en l' "etapa del gravat al buit", hom pot distingir dos períodes:

a) Núm. 21 - Núm. 63 (29 setembre 1967): el color només és emprat amb totes les possibilitats als números extraordinaris, mentre que, als normals, només hi ha taques. ("Període dels colors plans")

b) Núm. 64 (6 octubre 1967) - Núm. 191: el color sempre amb el màxim de possibilitats. (*"Període de les quatriconies"*).

En relació amb l'orientació, hi ha, també, dues etapes que coincideixen amb els períodes anterior i posterior a la suspensió temporal de 1969:

A) Núm. 1 - Núm. 152 (13 juny 1969): "etapa Artís" ja que aquest, ultra ésser director, en fa.

B) Núm. 153 (26 setembre 1969) - Núm. 191: "etapa Martí", perquè, tot i que no hi ha hagut canvi a la titularitat oficial de la direcció, qui l'exerceix pràcticament és Celestí Martí Farreras.

Promoció

En un començament, "Tele-estel" participà del dinamisme que tenia l'empresa que l'editava. Hi havia ganes de fer ~~xxxxxxx~~ coses i, fins i tot, una forma de fer-les diferent i nova segons l'altura dels temps.

Com a resultat d'aquesta situació, es produí una política de promoció, present al començament de la història i gairebé del tot absent al final... quan potser feia més falta.

La història del setmanari enregistra aquests fets, relacionats amb la mateixa història, però fruit indubtable d'aquell tarannà de promoció assenyalat:

-El primer any d'existència fou celebrat a "La gàbia de vidre", local que aleshores est⁺ava de moda. A la portada del número següent a la celebració, hom podia llegir-hi: "Una nit de la setmana passada, a la mateixa hora, i gairebé en el mateix barri, van coincidir un parell de manifestacions ~~xxxx~~ reveladores del nou i inquiet esperit de la ciutat. Al mig del carrer de Tuset, entre un jovent entusiasta i uns adults una mica sorpresos, va tenir lloc una defilada de models atrevits. Mentre, a 'La Gàbia de Vidre', en una festa lluïdíssima, Tele~~estel~~ celebrava el seu primer any de vida, i els cantants Raimon i Guillermina Motta, el 'jazzman' Tete Montoliu, 'Miss Catalunya' i 'Miss Barcelona' brindaven... amb el nostre director" (1). Dues fotos dels fets il.lustraven aquella portada i, a l'interior (2), se'n ~~en~~^{feia} la ~~resumida~~ ^{resumida} ~~resumida~~ ^{resumida} adient, el darrer paragraf de la qual, en fer~~re~~ferència a les fotografies que acompanyaven la informació, era~~n~~ testimoni de les "personalitats" presents. És aquest: "Acompanyem aquesta petita notícia d'un acte gran amb dues fotografies, en una de les quals es veuen l'escultor Frederic Marés i el creador de S'Agaró, Josep Ensesa, acompanyats del director de 'Tele-estel'. En l'altra es tro-

ben reunits els doctors Pedro i Pons i Puigvert, el director de 'La Vanguardia; Xavier d'Echarri; les delegats a Barcelona d'Editorial Catòlica i 'Agència Efe; Vigil i López Jimeno, amb ~~el~~ el director de 'Tele-eXpres; Carles Sabtís, i el de 'Tele-estel; Andreu ~~Morera~~ ~~Alcazar~~ Avel.lí Artís" (3).

-Abans d'acabar el mateix any, "Tele-eXpres" inaugurà el seu edifici, i el setmanari se'n féu ressò: "La casa nova de 'Tele-eXpres; que es la de Tele-estel i la vostra lectors" (4). L'acte es féu coincidir amb el número 1000 de "Tele-eXpres". L'edifici era exponent d'unes ambicions que la realitat no ~~xxxx~~ ajudà: per a la història resta el revestiment de la façana que hi féu ~~Subirachs~~ Subirachs i el fet d'haver estat la seu de "Tele-estel", ~~amb la major part de la seva història~~. Avui, al xamfrà Roger de Flor-Aragó ~~de~~ *Barcelona és* un gran edifici sense ànima.

-D'acord amb els signes del temps del moment que cren, agrades- sin o no agradessin, els de la conquesta de l'espai, a Reus es féu un "llançament" amb el nom de la revista: "Tele-estel núm. 1, de Reus al cel" (5). L'acte tingué per marc l'estad~~o~~ del Reus-Ploms que, segons el mateix setmanari, es "va omplir de gom a gom" (6). La informació de la revista, però, al.ludeix a la facècia quan acaba d'aquesta manera: "Era la nit del 28 de desembre".

-El setmanari subratllà escaientment la portada del número 100: "Cent setmanes amb vosaltres" (7).

(1) Núm. 54, 28 juliol 1967, p. 1.

(2) Ibid., p. 7

(3) Ibid.

(4) Núm. 73, 8 desembre 1967, p. 15.

(5) NÚm. 77, 5 gener 1968, p. 29.

(6) Ibid.

(7) NÚm. 100, 14 juny 1968, p. 4.

Dues interrupcions

A la història de "Tele-estel" hi ha dues interrupcions de la publicació: una transitòria i una altra ~~definitiva~~, ~~per tant, ha estat definitiva~~

Al número 152, de 13 de juny de 1969, fou anunciada Una pausa, fins el dia 26 de setembre (1). L'experiència demostra que aquesta mena de "pauses" sol ésser l'anunci dissimulat de la mort, però, pel que fa a "Tele-estel", en aquell cas, la promesa es complí al peu de la lletra.

L'anunci es féu amb una nota, en la qual, sota el títol transcrit, s'expressava la voluntat de "donar un nou impuls" a la publicació. "Estem persuadits de poder oferir (...) -s'hi deia- un periòdic vibrant en què es puguin recollir i fer vives totes les informacions i novetats que reclama el lector d'avui." El raonament era el normal en aquests casos: es volia ~~xxxx~~ aprofitar l'estiu per a preparar la nova etapa, la qual cosa, normalment, diu, en realitat, que no es volen augmentar les despeses amb les pèrdues de tres mesos de poca publicitat i pocs lectors.

La segona pausa ~~e~~ la definitiva- començà després de la publicació del número 191, de 19 de juny de 1970, en el qual (2) s'incloïa aquesta nota:

"Als nostres lectors.

"L'any passat -els lectors ho recordaran- la nostra revista va interrompre la seva publicació, del 13 de juny fins al 26 de setembre: unes vacances estivals, certament dilatades.

"Enguany, ens veiem obligats a haver de repetir aquest xx parèntesi de descans. 'Tele-estel' té un nucli de lectors fidel, fidelíssim, però que no resulta pas suficient per a donar a la nostra publicació una viabilitat econòmica. Vivim -ens dd de dir-ho però no podem pas silenciar-ho - a precari; i subsistim gràcies a uns continuats sacrificis que acaben per fatigar. La convicció que la publicació d'una

(3)

revista catalana és un servei que es fa a la nostra cultura és teòricament admesa, però^a la pràctica té una traducció ben migrada. El fet és ben simple: tenim pocs lectors, ens falten lectors.

"La treva estiuenca -siguem sincers- ve determinada per aquesta circumstància i està, doncs, prevista com a un moment ~~e~~ de respir. Estudiarem totes les possibilitats que existeixin de reestructuració de la revista i el nostre propòsit, ara per ara, és el de restablir la comunicació amb els nostres lectors el propvinent setembre. Però, evidentment ens veurem obligats a fer modificacions essencials.

"Intentarem, per tots les mitjans, deoco d'aconseguir atreure l'interès de nuclis més amplis de lectors i si aquestes fórmules no demostren tampoc la seva eficàcia, haurem de pensar, ben a contracor, en la impossibilitat de prosseguir.

"Publiquem 'Tele-estel' amb la convicció de fer un servei al país, però els nostres mitjans tenen un límit i la subsistència només serà factible si podem comptar amb l'ajut de tots els lectors catalans ~~que~~ tinguin una clara consciència de la necessitat de continuar i als quals agraïrem tota mena de suggeriments o inicitives. Sense aquest suport i aquest ajut, les vacances de 'Tele-estel' podrien convertir-se en unes vacances definitives."

És fàcil de copsar, en aquest nota, un to molt diferent a la d'un any abans: per això, en 1969, es fixà una data per a la reaparició ~~e~~, en 1970, no; per això, en el segon cas, hi ha, fins i tot, amenaces de plegar definitivament. I és el que el setmanari féu.

~~(RxxR)~~

(1) P. 3.

(2) P. 7.

Intents de salvament

Quan l'empresa decidí ~~interrompre~~ interrompre la publicació en 1969, es veia amb forces de superar la crisi o, si més no, d'assajar de fer-ho. Quan, però, pocs mesos després, les coses continuaven anant de mal borràs ^{obre} les portes a altres col.laboracions i tant mentre el setmanari encara es publicava, com després de produir-se la nova i definitiva suspensió, hi ha ^{que} uns quants contactes en aquest sentit.

~~XXXXXXXXXX~~ Pau Riera i Ramon Trias Fargas, per exemple, participaren en uns dinars celebrats a Reno per estudiar fórmules de salvament. Encara sortia la revista, però els informes econòmics obtinguts no foren gens favorables a la participació.

Els contactes continuaren i s'ampliaren després de la suspensió de juny de 1970, i fins i tot hom arribà a projectar una nova empresa, presidida per ~~xxxxxx~~ ^{Andreu} Ribera / Rovira i amb la participació de Pere Duran Farell, Jordi Pujol, Pau Riera i Oleguer Soldevila, l'assessorament de la qual havia de ~~córrer~~ ^{ir} a càrrec de Jordi Maluquer (2).

Un altre intent de salvació fou el protagonitzat per Josep Maria Vilaseca, el qual arribà a tenir, fins i tot, in pectore el nom d'un nou director: Roser Bofill.

(1) Informà sobre això "Diario de Barcelona" (20 setembre 1970, p. 19) i se'n féu ressò "Serra d'Or" (Núm. 153, octubre 1970, p. 5).

Problemes amb el Ministeri

Els problemes amb el Ministeri d'Informació i Turisme foren pocs. La revista, en realitat, mai no estirà més el braç que la mànega. A la vegada, però, resistí les insinuacions que se li feien per tal que posés aigua al vi. D'aquest, potser no n'hi va haver poc o no gaire, però fou sense mistificacions.

Amb tot, per tal, si més no, de revivire el clima de l'època, val la pena de ressenyar dos dels problemes, els més destacats.

Carles Sentís, durant l'etapa Artís, fou recriminat per la publicació d'un article d'Albert Pérez Baró en el qual, segons se li ~~atribuïa~~ digué, es parlava de massa gent enemiga del règim. I era veritat perquè hi sortien Maspons i Anglesell, Batista i Roca, Carles Pi i Sunyer, Rovira i Virgili, Bosch i Gimpera, Rubió i Balaguer, J.V. Foix, Androsi Carrion, Manuel Valldeperes, Àngel Pestaña, Layret... (1).

També molestà ^{les autoritats} ~~el ministeri~~ la publicació d'una fotografia, a una columna, del president ~~Companys~~ Companys (2). Era durant l'etapa Martí i aquest, en aquella ocasió, cal suposar que com a dipositari de la confiança del tàndem Agustí-Sentís, fou cridat primer al Govern Civil i, després, a la delegació del Ministeri d'Informació i Turisme, on fou rebut a la vegada, en una mena de judici sumaríssim, per ~~Rxxxxx~~ Ortiz, Fernández Sprdo i Herrero Tejedor (3).

(1) L'Ateneu Enciclopèdic Popular. Núm. 29, 3 febrer 1967, pp. 18-19. Els noms han estat esmentats de la forma en què ho

són a l'article.

(2) Il·lustrava un capítol de les memòries de Xavier Benguerel:
A ratlla de frontera. Núm. 180, 3 abril 1970, pp. 18-19.

(3) ~~Comunicació~~ Comunicació oral de Celestí Martí Ferreras del 7
de març de 1980.

3

Protagonistes

L'empresa

L'empresa de "Tele-estel" fou la mateixa de "Tele-eXpres": "Diario Tele-eXpres, S.A." Aquesta fou una d'aquelles empreses en les qual la forma de societat anònima, real i legal, és pràcticament una ficció: fou una societat formada per Jaume Castells i dominada per ell, de manera que, al seu costat, ~~xxxxxx~~ tots els altres foren uns comparses.

Castell era, en aquell moment, un català enriquit, amb èxits a la indústria i a la banca i molt ben relacionat amb la família del dictador. Com que, ultra pessetes, tenia un vessant intel·lectual, tot i la seva posició ben clara, Madrid no s'acabà de fiar d'ell, per la qual cosa Ignasi Agustí i Carles Sentís, envers els qual sí que tenia ~~confiança~~ confiança el govern, foren homes importants a l'empresa.

Els directors

Tot i que, legalment, "Tele-estel" només tingué un director, que fou Andreu Avel·lí Artís, és lícit parlar de dos directors, car, a l'etapa final -des de la represa de 1969 fins a la desaparició de 1970-, fou Celestí Martí Farreras qui en féu les funcions. Aquest fet provocà una situació que, si no fos que és una cosa més de les moltes coses del franquisme, hom podria qualificar ~~xxxxxx~~de paradoxal: mentre Artís dirigí realment, l'Administració en prescindí i tractà directament amb Agustí i Sentís, que n'eren els responsables segons una figura legal no existent: ni ligada ni de possible legislació; després, mentre el director ja era realment Martí, l'Administració havia d'ignorar aquest i, en més d'un cas, s'adreçà a Artís, el càrrec del qual cal suposar que, a través d'un exercici de tres anys, havia aconseguit la consideració oficial!

Per què fou director Artís?

Per dues causes:

Primera.- Perquè l'empresa l'havia hagut de cessar com a director de "Tele-Expres", però, com que no ^hagué rescissió de contracte, el continuava tenint en condicions de disposar d'ell.

Segona.- Recents vicissituds de l'empresa -article d'Igansi Agustí sobre els "bonzos incordiantes" (1)- l'havien posat en una mala situació al mercat del moment, i li calia jugar la carta d'aquelles persones que podien compensar-la'n.

Per què fou director Martí?

Per dues causes, també:

Primera.- Perquè era amic d'infantesa de Jaume Castells i aquest, en retrobar-lo de gran, li havia promès que el faria director d'una publicació seva (2).

Segona.- Perquè, a causa de la circumstància que hom acaba d'assenyalar, Martí era qui havia de dirigir el suplement en català

(13)

que, en un principi⁶, volia fer "Tele-Expres", funció per a la qual no era obstacle que Martí Farreras no estés inscrit al Registro Oficial de Periodistas (3), per la qual cosa, en no funcionar comercialment la "fórmula Artís", s'assajà la "fórmula Martí" que, com és ben sabut, tampoc⁴ funcionà.

La lectura de la col·lecció demostra que els dos directors no feren dos productes gairebé diferents. Per part de Martí, hi hagué⁵ més voluntat de canvi que no pas canvi real.

En una recerca de diferències, és possible de subratllar que Artís féu una revista més popular, mentre que Martí intensificà els continguts intel·lectuals: el primer, d'altra banda, practicà una obertura total als col·laboradors, mentre que el segon seleccionà més, amb una norma que, sovint, més que palesà⁷ rigor fou exponent d'espeït de capelleta. Amb tot, però, cal insistir en el fet que les diferències foren escasses i poc significatives.

(1) Publicat el 12 de maig de 1966

(2) Martí Farreras i Castell havien nascut a Manresa, en una mateixa casa, però en pisos diferents, i només amb tres dies de diferència. L'empresari, com a conseqüència d'aquella antiga coincidència, sempre ha anomenat "Tino" -de "Celestino"- l'escriptor. En una conversa del 7 de març del 1980, Martí recordà la promesa que Castells li havia fet de fer-lo director d'una publicació periòdica editada per ell.

(3) Martí Farreras, com altres companys seus de "Destino", podia haver entrat al Registro per la porta fàcil del curset d'estiu a l'Ateneu (estiu 1952), perquè la revista el proposà ensems amb aquests altres set: Lujan, Palau, Gasch, Artís, Montsalvatge, Cortés i Llopis, Claudi Colomer⁸/Marquès, però, director de l'Escuela de

Periodismo de Barcelona -o sigui, delegat a Barcelona de Juan Aparicio López-, només va admetre Lujan, Palau, Gasch i Artís. Alguns dels altres trobaren altres solucions, però Martí no n'assajà mai cap més.

L'equip Artís

El més exacte que hom pot dir de l'equip Artís es que, realment, no existí. Hi havia, però, unes quantes persones més properes al director i que, per tant, sovintejaren més llur presència i, en algun moment, tingueren alguna forma d'intervenció directa. Però no hi va haver equip en el sentit autèntic del mot.

Cal esmentar Avel·lí Artís-Gener, que s'ocupà de la compaginació, i Joan Rossinyol, corrector eficient i pacient de la revista. Aquests foren els més vinculats a la tasca del director. Aquest havia de valdre's de la gent de "Telo-^{EX}pres", per comoditat i per conveniències empresarials, per la qual cosa homes de la casa com Josep Maria Lladó i Celestí Martí Farreras tingueren alguna forma de relleu, però una presència variable, a la publicació.

L'equip Martí

Mentre que Artís-Gener i Rossinyol conservaven llurs posicions, a l'entorn del director real aparegué un petit equip intel·lectual: Felip Cid, Xavier Benguerel, Frederic Cid i Pere Calders. Al costat d'aquest quatre, la figura d'Artís-Gener aconseguí una influència que abans no havia tingut. Amb Cid i Roda hi hagué, fins i tot, reunions d'orientació, però ni periòdiques ni sistemàtiques (1)

(1) Informació facilitada per Martí Farreras el 7 de març de 1980.

Col.laboradors

La llista de col.laboradors fou molt nodrida i força variada. El mateix setmanari, en complir el primer any d'existència, n'incloqué una relació completa (1), en la qual, entre d'altres noms, hi havia aquests: Joan Alavedra, Esteve Albert, Núria Albó, David M. Aloy, Leandre Amigó, Xavier Amorós, Lola Anglada, Rafael Anglada, Ignasi M. Aragó, , Josep Maria Armengou, Avel.lí Artís-Gener, Joan Ballester, Joan Barat, Jordi Baulies, Rafael Benet, Xavier Benguerel, Antoni Bergós, Vicenç Barnades, Aurora Bertrana, Lluís Busquets i Grabulosa, Josep Maria Cadena, Pere Calders, Maria Dolors ^{Camps} (2), Antoni Carner, Lluís Carreño Piera, Carles Carrero, Àngel Casas, Joaquim Casas, Víctor Castells, Pere Català i Roca, Cesc, Josep Carles Clemente, Joan Colomines, Ernest Corral i Coll de Ram, Josep M. Corredor, Fèlix Cucurull, Delfí Dalmau, Josep Desambila, Agustí Duran i Sanpere, Josep Maria Espinàs, Sebastià Estradé, Jaume Fabre i Fornaguera, Xavier Fàbregas, Enric Farreny, Josep Faulí, Esteve Ferrer Garriga, Ramon Folch i Casarasa, Octavi Fullat, Joan Fuster, Jordi Garcia-Soler, Teodor Garriga, Rafael Gay de Montellà, Joan Gich, Ramon Grabolosa, Joan Grau Gnytacós, ~~Salva~~
^{del} Grau Mora, Josep Gual i Lloberas, Domènec Guansé, Josep Ibàñez Sensarrich, Faustí Illa, Anna Isanda, Sebastià Juan Arbó, Antoni Jutglar, Josep M. Lladó, Josep Lladonosa, Rosend Llates, Màrius Lleget, Miquel Llor, Francesc Lorenzo, Concepció G. Maluquer, Jordi Maragall, Celestí Martí Farreras, Artur Martorell, Oriol Martorell, Josep Maria Martorell, Josep Melià, Andreu Marcé Vañela, Jaume Ministral ~~xxxxxx~~, Carles Miralles, Jaume Miravittles, Ramon Moix, Josep Moya-Angeler, Josep M. Muntaner , Joaquim Muntanyola, Joaquim M. de Nadal, Joaquim Nubiola, Evarist Olcina, Joan Oliver, Joan Oller i Rabassa, Josep ~~Rxxxx~~ Palau i Fabre, Manuel de Pedrolo, Albert Pérez Simó, Josep M. Pi Suñer, Jaume Picas, Josep M. Poblet, Lluís Ferran de Pol, Jaume Pol Girbal, Baltasar Porcel, Pau Riba, Josep

Riba i Gabarró, Manuel Ribas i Picra, Antoni Ribera, Manuel Riera i Clevillé, Mercè Rodoreda, Xavier Roig, Tomàs Roig i Llop, Xavier Romeu, Antoni Sala-Cornadó, Miquel del S. Salarich, Octavi Saltor, Màrius Sampere, Josep Sanabre, Sebastià Sánchez Juan, Llorenç Sant Marc, Sompronio, Carles Sentís, Josep de la C. Serra Ràfols, Miquel Siguan, Carles Sindreu, Josep Soler Vidal, Josep Tarín Iglésias, Rafael Tasis, Estanislau Torres, Joan Torrent, Marçal Trilla, Francesc Vallverdú, Josep Vallverdú, Joaquim Ventalló, Josep Ventura, Pere Verdaguer, Maria Teresa Vernet, Antònia Vicens, Jaume Vidal Alcover, ~~Mar~~ Aureli Vila i Guillem Viladot.

La llista, lògicament, s'anà engruixint amb el pas del temps, però l'extensa mostra donada il·lustra sobre les característiques generals dels col·laboradors: quantitat i varietat. Entre els posteriors que no col·laboraren en els primers cent números, cal esmentar, sense cap pretensió d'exhaustivitat, Josep Albanell, ^{Felip Cid} Josep M. Huertas, Manuel Ibàñez Escofet, Albert Jané, Frederic Roda, Maurici Serrahima, Joan Triadú... x I, també, Antoni M. Badia i Margarit, Antoni Comas, Josep Miracle, Rafael Pradas... I ~~en~~ ^{Terenci Morx} tant d'altres!

(1) Núm. 53, 21 juliol 1967, p. 10.

(2) Ultra col·laboradora escaudunera, ^{secretaria} ~~secretaria~~ del director.

(42)

La pàgina 3

Durant tota la història, el setmanari va tenir una pàgina destacada: fou, sens dir-ho, la 3, dedicada normalment a un article, però en la qual alguna vegada hi aparegué el començament d'un reportatge. La llista dels ~~colaboradors~~ ^{col.laboradors d'aquesta pàgina} ~~col.laboradors~~ il.lustra sobre els protagonistes del setmanari, sobre la seva receptibilitat i, fins i tot, sobre l'abast de les seves preocupacions. És aquesta:

<u>Núm.</u>	<u>Dia</u>	<u>Col.laborador</u>
1	22-7-66	Agustí Duran i Senpere
2	29-7-66	Josep Sabebre
3	5-8-66	Sempronio
4	12-8-66	Carles Sentís
5	19-8-66	Sempronio
6	26-8-66	Domènec Guansé
7	2-9-66	Jordi Maragall
8	9-9-66	Màrius Lleget
9	16-9-66	Artur Martorell
10	23-9-63	Antoni Jutglar
11	30-9-66	Albert Pérez Baró
12	7-10-66	Rosend Llates
13	14-10-66	Antoni Jutglar
14	21-10-66	Josep Faulí
15	28-10-66	Josep Palau i Fabre
16	4-11-66	Jaume Miravittles
17	11-11-66	Ignasi M. Aragó
18	18-11-66	Joan Crusellas
19	25-11-66	Esteve Albert
20	2-12-66	Octavi Saltor
21	9-12-66	Joaquim Nubiola
22	16-12-66	Sebastià Estradé
23	23-12-66	Josep Tarín-Iglésies (1)

(v)

24	30-12-66	Josep Faulí
25	6-1-67	Vicenç Bernadés
26	13-1-67	Manuel de Pedrolo
27	20-1-67	Sebastià Estradé
28	28-1-67	Josep Melià
29	3-2-67	Antoni Jutglar
30	10-2-67	(editorial)
31	17-2-67	Joan Ballester
32	24-2-67	Baltasar Porcel
33	3-3-67	Josep Faulí
34	10-3-67	Baltasar Porcel
35	17-3-67	Sempronio
36	24-3-67	Baltasar Porcel
37	31-3-67	Josep Vallverdú
38	7-4-67	Baltasar Porcel
39	14-4-67	Josep M. Pi i Sunyer
40	21-4-67	Josep Faulí
41	28-4-67	Baltasar Porcel
42	5-5-67	J. de la C. Serra-Ràfols
43	12-5-67	Baltasar Porcel
44	19-5-67	Miquel Roure
45	26-5-67	Baltasar Porcel
46	2-6-67	Josep Faulí
47	9-6-67	Baltasar Porcel
48	16-6-67	Jaume Miravittles
49-	23-6-67	Baltasar Porcel
50	30-6-67	Josep Faulí
51	2-7-67	Baltasar Porcel
52	14-7-67	Fèlix Cucurull
53	21-7-67	Sempronio
54	28-7-67	Baltasar Porcel

55	4-8-67	Artur Saurí del Río
56	11-8-67	Baltasar Porcel
57	18-8-67	Josep & Faulí
58	25-8-67	Baltasar Porcel
59	1-9-67	Josep Faulí
60	8-9-67	Àngel Carmona
61	16-9-67	Estanislau Torres
62	22-9-67	Sempronio
63	29-9-67	John E. Cpdina
64	6-10-67	Ramon Comas
65	13-10-67	Baltasar Porcel
66	20-10-67	Ramon Comas
67	27-10-67	Maurici Serrahima
68	3-11-67	Baltasar Porcel
69	10-11-67	Ramon Comas
70	17-11-67	Manuel de Pedrolo
71	24-11-67	Baltasar Porcel
72	1-12-67	Josep Faulí
73	8-12-67	Baltasar Porcel
74	15-12-67	Josep Faulí
75	22-12-67	Agustí Duran i Sanpere
76	29-12-67	Joan B. Xuriguera
77	5-1-68	Jaume Vidal Alcover (2)
78	12-1-68	Ramon Comas
79	19-1-68	(editorial)
80	26-1-68	Artur Bladé i Desumvila
81	2-2-68	Jaume Miravittles
82	9-2-68	Baltasar Porcel
83	16-2-68	Miquel Roure
84	23-2-68	Maurici Serrahima

(Uj)

85	1-3-68	Artur Bladé i Desumvila
86	8-3-68	Miquel Joseph Mayol
87	15-3-68	Jaume Miravitlles
88	22-3-68	Sempronio
89	29-3-68	Lluís Ferran de Pol
90	5-4-68	Baltasar Porcel
91	12-4-68	Oriol Martorell
92	19-4-68	Ferran Soldevila
93	26-4-68	Miquel Roure
94	3-5-68	Montserrat Ubach i Trullàs
95	10-5-68	Lluís Ferran de Pol
96	17-5-68	Jaume Miravitlles
97	24-5-68	Lluís Ferran de Pol
98	31-5-68	Anna Isanda
99	7-6-68	Pere Voltes
100	14-6-68	Celestí Martí Farreras
101	21-6-68	Miquel Arimany
102	28-6-68	Sempronio
103	5-7-68	Sempronio
104	12-7-68	Jordi Prat Ballester
105	19-7-68	Sempronio
106	26-7-68	Rafael Pradas
107	2-8-68	Miquel Arimany
108	9-8-68	Sempronio
109	16-8-68	Sempronio
110	23-8-68	Jaume Miravitlles
111	30-8-68	Jaume Miravitlles
112	6-9-68	Josep Melià
113	13-9-68	Josep Vallverdú
114	20-9-68	Josep Tarín-Iglesias (3)

115	27-9-68	Sempronio
116	4-10-68	Josep Vallverdú
117	11-10-68	Jaume Miravittles
118	18-10-68	Pere Mialet
119	25-10-68	Gregori Rojo
120	1-11-68	Silenus
121	8-11-68	Antoni Ribera
122	15-11-68	Mateu Madrudejos
123	22-11-68	Felip Cid
124	29-11-68	Joan B. Xuriguera
125	6-12-68	D.J.
126	13-12-68	Felip Cid
127	20-12-68	Guillem Díaz Plaja
128	27-12-68	Anna Isanda
129	3-1-69	Guillem Díaz Plaja
130	10-1-69	Archibald MacLeish
131	17-1-69	Felip Cid
132	24-1-69	Baltasar Porcel
133	31-1-69	Sempronio
134	7-2-69	Sebastià Estradé
135	14-2-69	Lluís Bonet i Punsoda
136	21-2-69	Francesc Vallverdú
137	28-2-69	Sebastià Estradé
138	7-3-69	Josep Maria Huertas i Claveria
139	14-3-69	Baltasar Porcel
140	21-3-69	Lluís Ferran de Pol
141	28-3-69	Miquel Roure
142	4-4-69	R. Font i Farran
143	11-4-69	Terenci Moix
144	18-4-69	Joan Triadú
145	25-4-69	Josep Tarín-Iglesias

146	2-5-69	Jaume Miravitlles
147	9-5-69	Josep Maria Huertas i Claveria
148	16-5-69	Manuel Riera i Clavillé
149	23-5-69	Josep Vallverdú
150	30-5-69	Lluís Ferran de Pol
151	6-6-69	Sebastià Estradé
152	13-6-69	(avís suspensió)
153	26-9-69	(editorial)
154	3-10-69	Pere Calders
155	10-10-69	Manuel Nadal
156	17-10-69	Pere Calders
157	24-10-69	Pere Calders
158	31-10-69	Pere Calders
159	7-10-69	Pere Calders
...
190	12-6-69	Pere Calders
191	19-6-69	(crida Porcióles)

Com es fàcil de veure en aquesta llargallista, que s'ha ~~XXXXX~~ ^{omitant} escurçant la repetició de la presència de Pere Calders, fins la suspensió temporal de 1969, la pàgina 3 fou variada i donà entrada a un gran nombre de signatures. Des de la represa de 1969, però, després d'una vacil.lació inicial que donà pas a un article de Manuel Nadal, l'esmentada pàgina fou dedicada a hostajar la secció fixa de Pere Calders "Pas a desnivell", col.laboració indutablement important però que, col.locada al davant del periòdic com a única col.laboració de la primera pàgina de lectura, introduí un inevitable efecte de monotonia: es probable que la dificultat de trobar, per a cada setmana, un col.laborador de la categoria de Calders,

fes optar per la via massa fàcil de la repetició. La incorporació fixa de Calders a cada número fou un guany evident, però la ubicació un desencert que augmentà la monotonia de la publicació en la qual la manca de sorpreses, des d'aleshores, comença ja des de la primera pàgina.

A efectes estadístics, l'etapa final de Calders és un cas al marge, per la qual cosa, tot seguit, es comptabilitzen les col·laboracions de la pàgina 3 fins la de Manuel Nadal, és a dir, abans de començar la reiteració setmanal de Calders. Els col·laboradors que repetiren presència en aquella pàgina inicial de la publicació, des del 22 de juliol de 1966 (número 1) fins al 10 d'octubre de 1969 (article de Nadal), foren:

-Baltasar Porcel	21	vegades
-Sempronio	13	"
-Josep Faulí	10	"
-Jaume Miravitlles	9	"
- XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX Sebastià Estradé i Lluís Ferran de Pol	5	"
-Ramon Comas, Miquel Roure i Josep Vallverdú	4	"
-Felip Cid, Antoni Jutglar i Josep Tarín-Iglésias	3	"
-Miquel Arimany, Artur Bladé, Guimhem Díaz Pleja, XXXX Agustí Duran i Sanpere, XXXX Josep Maria Huertas, Anna Isanda, Josep Melià, XXXX XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX Manuel de Pedrolo i Maurici Serrahima	2	"

Com que el període comptabilitzat és de 155 números i hi hagué dues pàgines 3 dedicades a editorials entre ells, ultra els col.laboradors esmentats perquè hi publicaren més d'un treball, desfilaren per aquella pàgina uns altres cinquanta-un escriptors. La gamma representada és molt variada tant pel que fa a l'edat com a la ideologia: d'Agustí Duran i Sanpere a Rafael Pradas, d'una banda; de Francesc Vallverdú a Carles Sentís, de l'altra. Amb veus noves -Moix, Muertes- i amb unes d'altres amb una llarga història -Miravittles, Serrahima- i amb una tribuna oberta a Joan Triadú, Domènec Guansé, Joan Gallester, Josep Melià, Josep Vallverdú, Artur i Oriol Martorell...

-
- (1) Per una sola vegada, l'article és a la pàgina 5 que, en aquest cas, fa les funcions habituals de la 3.
 - (2) La signatura es Jaume Vidal, però, tot i que escriu sobre turisme, és el mateix Jaume Vidal Alcover. (Sembla que, en aquells moments, encara volia imposar el seu nom sense el segon cognom, però, segons ells, els barcelonins no ho toleraren).
 - (3) En aquest cas, en oposició al que passà al número 23, el segon cognom del col.laborador no és normalitzat.

Noms més destacats

Felip Cid, Xavier Benguerel, Pere Calders i Frederic Roda son quatre noms destacats de l'etapa Martí, i d'ells només Calders, amb els contes, ho havia estat de ~~XXXXXX~~ l'etapa Artís.

Altres noms que resten, de forma destacada, units a la història de la revista són els de Jaume Miravittles, Jaume Picas, Josep Faulí, Àngel Casas, Oriol Martorell, Albert Jané, Rafael Pradas, Baltasar Porcel... i els dels ~~XXXXX~~ directors reals, però Artís, amb el pseudònim de Sempronio, tot i que amb menys presències, d'una forma més destacada.

Altres noms, de vegades més importants, no sovintejaren tant: és el cas de Joan Fuster, per exemple. Josep M. Lladó va escriure força al començament, però, després, s'eclipsà.

Desercions

La història del setmanari compta amb dues desercions destacades per la categoria dels protagonistes: dos col.laboradors fent ús de llur llibertat, en determinat moment, deixaren de col.laborar. Es tracta de Manuel de Pedrolo i Baltasar Porcel.

Pedrolo, que publicà ~~diversos~~ articles molt destacats (1), es negà a continuar col.laborant quan a li'n tornaren un ~~al~~ al.legant que era impubicable per raons legals.

Porcel deixà d'escriure, després d'haver estat el col.laborador més destacat de la pàgina 3, quan no li concediren l'augment d'honoraris que demanà.

(1) Foren La realitat sociològica (núm. 26, 13 gener 1967) i Posseir la veritat (núm. 70, 17 novembre 1967), però, els únics situats a la pàg. 3.

Pseudònims

La dinàmica del setmanari, com és habitual, provocà l'aparició d'un nombre considerable de pseudònims. Ultra les causes normals en aquests casos -evitació de repeticions, subvaloració d'una col.laboració, habitud-, cal esmentar el fet d'Agustí Pons que aparegué disfressat d'"Agustí Mir" -aquest és el seu segon cognom-, per tal com es trobava fent el servei militar i es volia estalviar les possibles complicacions que li podia proporcionar firmar un article sobre Boris Vian en 1969 (1).

Tot seguit una relació no pas exhaustiva dels pseudònims que aparegueren al setmanari i llurs equivalències:

<u>Pseudònim</u>	<u>Nom real</u>
Abel	Avel.lí Artís i Barquet
Català, Jordi	Josep Ventura
Cesc	Francesc Vila i Rufas
Bimba	Celesti' Martí Ferrer
Ditalull	Jaume Picas
Figueres, Jaume	Jaume Miravittles
Follet	Josep M. Cadena
Joulla, Dr.	Josep Faülí
Màrius	Màrius Lleget
Mir, Agustí	Agustí Pons
Oriol	Oriol Martorell
Sempronio	Andreu-Avel.lí Artís
Tísner	Avel.lí Artís i Gener

(1) Núm. 148 de 16 de maig de 1969, p. 7.

4

Descripció

Adreça

Tot i que l'edifici fou inaugurat quan "Tele-estel" ja feia temps que sortia, l'adreça de la publicació del primer al darrer número fou sempre la mateixa: Aragó 390, Barcelona. Hi eren domiciliades tant l'empresa editora - "Diari Tele-eXpres, S.A."- com l'impressora -"Publicaciones Reunidas, S.A."

Dipòsit legal

El dipòsit legal, per a tota la història de la publicació,
fou "B - 23.313 / 66".

Format

"Tele-estel" va tenir dos formats diferents, corresponents als ~~dos~~ ^{dos} períodes d'impressió:

-Del número 1 al 20: 430 X 300

-Del número 21 al 191: 325 X 265

El gran inicial corresponia a la meitat del "Tele-Expres" de l'època, perquè s'imprimia ~~amb~~ la matcixa rotativa.

Tècnica

A la història de "Tele-Exxxxxxestel" hi ha dues etapes ben diferenciades:

-Del número 1 al 20: impressió en rotativa de tipografia (la mateixa, instal.lada al edifici del carrer d'Aragó, que imprimia "Tele-eXpros".)

-Del número 21 al 191: impressió en rotativa de gravat al buit als locals de Badalona de l'empresa Purusa, creada pel mateix gran ca italista ~~del~~ del diari i el setmanari.

En relació amb la primera etapa, cal dir que, com que el diari tenia prioritat, mai no es preparà convenientment la rotativa per al setmanari: aquest s'imprimia entre dues edicions del diari i, per estalviar feina i, sobretot, guanyar temps, amb la "piseda" adequada al gran format i no al del setmanari.

En relació amb la segona etapa, cal distingir dues fases: quan Purusa només podia fer taques de color i quan podia imprimir a tot color; quan es produí aquest progrés, la revista fou menada cap a aprofitar-lo no com a conseqüència d'estudis o opcions clares, sinó simplement per a experimentar el que la casa tenia: el setmanari fou una mena de banc de proves. Aixó no vol dir ^{que} la introducció del color no pugués ésser positiva: es tracta d'assenyalar que no fou una introducció racional i meditada, sinó estrictament conjuntural; la impressió a tot color, reservada primer només ~~per~~ als números extraordinaris, esdevingué, després, la normal, ^{però} quan, més endavant, es parlà de pèrdues, no s'estudià mai la part deguda a milloraments tècnics poc planificats.

Compaginació

A l'etapa inicial tipogràfica, "Tele-estel" fou concebut amb un to alegre que, sense ésser realment innovador, el destacava entre el que es feia en tipografia ~~al nostre país~~ entre nosaltres: fet com si fos un diari, però sense les exigències d'un diari, ~~ix~~ tenia un marge de llibertat que es va saber aprofitar prou bé, però topà amb l'inconvenient decisiu d'una impressió deficient.

A la llarguíssima ~~relativament-~~ etapa del rotogavat, la compaginació fou completament adotzenada: és cert que aquest ~~ju-~~dicis, després de passat el temps, poden ésser injustos a causa del canvi de sensibilitat, però la veritat es que "Tele-estel" es limità a repetir els esquemes que corrien entre nosaltres en aquesta tècnica. Sovint, sense la lògica i imprescindible unificació: un grau de cura estimable en algunes pàgines era un contrast palès amb les solucions matusseres emprades en moltes de les altres.

Una de les coses que unificaren l'etapa Artís amb l'etapa Martí fou la persistència d'una mateixa forma -o d'una mateixa absència real de forma- de compaginar.

Portades

Llevat de casos excepcionals, les portades s'orientaren a cridar l'atenció sobre més d'una tema i més d'una signatura. Va haver-hi, sobretot, una autèntica psicosi de signatura important amb la presència de molts de noms. La idea de ~~com~~ presentar moltes incitacions començà a manifestar-se en el mateix primer número, a la portada del qual hi havia totes aquestes llegendes:

- "Indiscrecions"
- "Tísner: una setmana més"
- "Carles Sentís: La ploma de Manuel Brunet"
- "Antoni Bonet, l'arquitecte que vol fer-nos una Barcelona nota!"
- "Alady i els seus acudits"
- "Discos - lletres - arts - cançons - sardanes - ciència - pas-satemp - humor"
- "A. Duran Sanpere: Muscus i col.leccions"
- "Sempronio: Eivissa, terra de promissió dels 'beatniks' "
- "Un conte de Pere Calders: Mort a data fixa"
- "A puntades de peu: la copa del món"
- "Cesc"

Era una portada que, molt probablement, obeïa al desig de definir la nova publicació davant els possibles lectors, però que, a la vegada, traïa poc o molt la indefinició que sempre l'acompanyà.

L'afany descriptiu, d'acord amb la primera de les hipòtesis, després minvà, però mai no va arribar a desaparèixer. Al número 14, per exemple, encara en l'etapa tipogràfica inicial (1), s'hi destacà un tema gran -XL' enigma dels 'plats voladors' ccccc, per Màrius Lleget-, però s'hi cridava l'atenció, també, sobre aquesta

altres tres; ~~monogràfics~~

- L'Institut d'Estudis Catalans
- La selecció professional
- Els records de Rossend Llates.

El començament de l'etapa del rotogravat (2) fén pensar que, potser, aquella lína havia canviat, ja que la portada fou monogràfica amb una simple crida d'atenció al canvi: "Un nou Tele-estel amb 32 pàgines", com a complement. Tot i que, moltes vegades, hi va haver-hi unx tema dominant, les altres incitacions no faltaren i al número 50, per exemple, al costat del dominant, s'hi anuncien dues col.laboracions (3). D'altra banda, la tendència a la portada monogràfica anà acompanyada de la repetició del esquema -tan repetit!- de la fotografia gran d'un protagonista: un dels "beatles", per exemple (4).

La mort de l'abat Escarré mereix una portada monogràfica (5), però el més normal és acompanyar el tema central d'altres elements, com quan, al número 111 (6), al costat del tema gran, en una fórmula que arribà a ésser típica del setmanari ~~de~~ i de la psicosis de signatura important assenyalada, s'hi diu: "En aquest número: Joan Fuster / Díaz Plaça / Maria Teresa Vernet".

L'etapa Martí final es caracterizà per les portades monogràfiques i evità el bigarraments anteriors.

(1) 2i octubre 1966.

(2) Núm. 21, 9 setembre 1966.

(3) 30 juny 1967.

(4) Núm. 140, 21 març 1969.

(5) N°. 120, 1 novembre 1968.

(6) 30 agosto 1968.

Economia

L'història econòmica de "Tele-estel" és un garbuix. Per moltes causes entre les quals destaquen aquestes:

-No tingué mai una independència absoluta dins l'empresa i, sovint, esdevingué una mena de paràsit de ~~Tele-estel~~ "Tele-eXpres".

-Els preus que la revista pagà per la impressió a Puresa -en realitat una empresa de la mateixa empresa- no foren mai competitius, ni fruit d'una concurrència de mercat lliure * basada en la igualtat d'oportunitats.

-Moltes partides de la revista, a la vegada, mai no correspongueren sobre els papers a la revista, a causa de la barreja constant entre diari i setmanari. El cas més notable* és del director Artís, el qual no arribà a cobrar mai en qualitat de director de "Tele-estel" ~~xxxxxx~~: ho feu sempre com a membre de la plantilla de "Tele-eXpres" en la qual restà quan cessà com a director del diari.

D'altra banda, arribar als papers ~~xxxxx~~ -si en queden- és una tasca molt difícil. Dono, però, el text d'un document intern de maig de 1969:

"El coste mensual total és es del orden de 2.165.000,- ptas., del cual el papel * y la impresión y los grabados, es decir podríamos llamar los 'elementos proporcionales'; representan sólo el 80 % del mismo. Los gatos de redacción se cifran en 250.000,- ptas. y el resto son gastos generales (alquiler, luz, teléfonos, etc.).

"Con una venta promedia de 18.000 ejemplares a la semana, al precio de 15 pesetas / ejemplar, se obtienen unos ingresos promedios mensuales de 1.200.000 pras. y unos ingresos de publicidad

de 130.000 ptas. (140.000 ptas. de publicidad por número!).

En definitiva, la pérdida que da la revista aproximadamente cada mes supera las 750.000 ptas."

Professionalització

"Tele-estel" fou una publicació en llengua ~~xxxx~~ catalana organitzada professionalment de forma estricta, és a dir, amb serveis i contrapretacions regulades econòmicament.

L'empresa aplicà al setmanari els mateixos criteris que havia aplicat al diari: els d'una empresa industrial, és a dir, els que són normals a les empreses industrials, tot i que no han estat gens normals a la premsa en català. Les col.laboracions foren pagades sempre, i ho foren a uns preus que no desdeien dels normals al mercat en aquells moments.

Cal subratllar aquestes ^{característiques} ~~característiques~~, perquè implicava el desig de fer les coses ben fetes i abocades a possibilitats comercials. A la vegada, però, és inevitable preguntar-se si aquests plantejaments optimistes no foren una dels ingredients de la fallida de la publicació.

No és fàcil decanatar-se per una teoria o per l'altra: calia aplicar criteris professionals, ja que aquests, en lloc de conduir al fracàs, l'allunyaven? Aplicar-los, en realitat, era accelerar aquest camí al fracàs?

Preus

La revista, pel que fa als números normals, va tenir aquests quatre preus:

- 5 pessetes: de l'1 (22 juliol 1966) al 20 (2 desembre 1966)
- 8 del 21 (9 desembre 1966) al 63 (29 desembre 1967)
- 10 del 64 (6 octubre 1967) al 128 (27 desembre 1968)
- 15 del 129 (3 gener 1969) al 191 (19 juny 1970)

Els primers vint números corresponen a l'etapa de la tipografia i, per tant, la més barata. Al número 21 començà la impressió mitjançant gravat al buit, justificació suficient per a un augment de tres pessetes. La pujada de vuit a deu pessetes anà acompanyada d'una intensificació i d'un millorament del color. El darrer augment, finalment, s'ha d'explicar tant pel progressiu encariment com per les dificultats econòmiques de la publicació.

Quan el setmanari valia vuit pessetes, els números extraordinaris en costaven deu, tret del primer que en valgué dotze (1). Quan valia deu, en costaven quinze, tret del darrer que, com a prefiguració del augment que era imminent, ja en costà vint (2).

(1) Núm. 23, de 23 de desembre de 1966. Dedicat a Nadal.

~~4444444444~~

(2) Núm. 127, de 20 de desembre de 1968. Dedicat a Nadal.

Tiratge

Entre juliol de 1968 i desembre de 1969, el tiratge de "Tele-
estel" fou controlat per L'ORD (1) amb aquests resultats:

<u>Mes</u>	<u>Tiratge útil per número</u>	<u>Difusió útil per número</u>
juliol 68	31.308	20.897
agost 68	28.314	19.847
setembre	29.151	16.702
octubre	29.290	23.224
novembre	29.012	17.874
desembre	27.556	22.646
gener 69	26.407	12.176
febrer 69	26.230	12.857
març 69	26.007	13.759
abril 69	25.734	13.540
maig 69	24.819	9.867
juny 69	24.748	18.240
juliol 69	(no es publica)	
agost 69	(no es publica)	
setembre	50.110	34.392
octubre	37.341	23.028
novembre	31.424	21.045
desembre	25.415	17.524

Aquesta etapa controlada és l'anterior i la immediatament pos-
terior a la suspensió de 1969 i demostra clarament, si més no,
dues coses:

a) Aquella suspensió fou fruit d'una davallada i de la per-
manència en aquesta davallada: els tiratges de la primera meitat
de 1969 són ben significatius en aquest aspecte.

b) La interrupció de la publicació provocà un augment de tirat-

ge considerable, tot i que es repetí la tendència a la baixa.

Les mitjanes corresponents són aquestes:

-Gener-juny 1969: 12.005 (difusió)

-Setembre-desembre 1969: 21.700 (difusió) ^{del}

Aquestes xifres són molt inferiors a les ^{del}començament, encara que, segons sembla, sobre l'èxit inicial es creà una llegenda excessiva: es parlà, de forma concreta, de cent mil exemplars, xifra que no aconseguí mai el setmanari. "La Vanguardia" ^{es referí,} ~~referí~~ en relació amb el primer número, ^a dues edicions de 35.000 exemplars (2), però ~~referí~~ un paper intern de l'empresa, de data de 5 de maig de 1969, assegurà que el tiratge d'aquell número inicial fou de 65.000 exemplars, la qual cosa vol dir que la segona edició anunciada per "La Vanguardia" fou de 30.000 en lloc de 35.000 (3). Segons la mateixa font, l'empenta inicial féu que, del tercer número, se n'arribessin a ^{imprimir} ~~80.000~~ 80.000, xifra que cal considerar com la més alta aconseguida pel setmanari.

Això pel que fa a l'etapa inicial. En relació a la final, cal dir que investigacions fetes amb totes les dades a la mà demostraren que, quan el setmanari plegà, tenia una ^{difusió} ~~xxxxxxx~~ de 9.000 exemplars ~~xxxxxxx~~ per número, ⁽⁴⁾ mentre que els 65.000 i 30.000 esmentats eren, pràcticament, equivalents als de difusió, ja que, en aquells números inicials, la revista s'esgotà.

Aquestes dades, doncs, sobre difusió semblen segures:

-Juliol de 1966: 70.000 exemplars

-Juliol de 1968: 21.000 "

-^{dy}Ju~~xxx~~ de 1969: ⁸18.000

-Juny de 1970 : 9.000

(1) "Oficina de Justificación de la Difusión".

(2) 23 juliol 1966, p. 21.

(3) Aquest paper intern sembla digne de crèdit. Un exemple: el tiratge i la difusió que dóna per al seu moment equivalen als que donà l'OJD en l'infern que, per a aquella època, féu ~~publicat~~^{públic} un any decorés.

(4) Dec aquesta xifra al senyor Pau Ricra que participà en un intent de salvament del setmanari i féu estudiar-ne la situació a gent de confiança.

Publicitat

La publicitat, a "Tele-estel", mai no sobreixí, però el setmanari tingué publicitat: més que no en tenen els setmanaris en llengua catalana de 1980. Sabem que, en 1969, en plena davallada de la publicació, la mitjana de publicitat per número era de 40.000 pessetes, xifra que no hagués estat gens dolenta per a una publicació modesta, però insuficient per a un muntatge de debò com el de "Tele-estel".

La publicitat en llengua catalana no tenia en aquells moments cap mena de desenvolupament, i la revista havia de sofrir-ne les conseqüències per força. "Cric" -"distribuïdora de publicitat en català"- feia una campanya conjunta per a "Serra d'Or", "Tele-estel" i "Oriflama" amb aquesta incitació doble:

- "Envolteu de prestigi els vostres productes"

- "A través de les revistes (...) que sumen un tiratge mensual de 260.000 exemplars i són llegides, també mensualment, més de 1.000.000 de vegades" (1).

Una consideració global permet de dir que, pel que fa a publicitat, restà molt per sota de la que tenia "Destino" en aquells moments i força per sobre de la que tenen els setmanaris en català d'ara.

No hi ha estudis sobre la incidència d'aquesta publicitat, però cal subratllar que el ~~tiratge~~^{inferior} mensual presentat a l'anunci esmentat és ~~el~~^{el} d'un bon nombre de diaris "regionals" francesos, per exemple (2).

(1) "Tele-estel" núm. 53, 21 juliol 1967, p. 11.

(2) A L'Associació de la Premsa de Barcelona davant la crisi de la premsa diària (1980), hi ha aquestes dades sobre tiratges

diaris:

- "Ouest-France": 735.680
- "Le Parisien Libéré": 486.743
- "Sud-Ouest": 415.417
- "La Voix du Nord": 402.951
- "Le Dauphine Libéré": 368.528
- "Le Progrès": 354.527
- "La Dépêche du Midi": 296.952
- "La Montaigne": 276.952
- "L'Est Républicain": 275.843
- "La Nouvelle République du Centre Ouest": 266.345
- "Nice Matin": 261.968

La llengua

Per mitjà de Rossinyol, el corrector, el setmanari tendí a una llengua molt homogènia. El fet és explicable a partir del baix domini de l'idioma de molts col.laboradors. Rossinyol aplicà criteris estrictament normatius i, en més d'un cas, exercí una autèntic mestratge. Havia arribat al setmanari per mitjà d'Aveil.lí Artís-Gener i hi treballà sempre amb una gran dedicació (1).

(1) La feina de Rossinyol era, necessàriament, tan intensa que Lali Cistaré, que era secretària del director de "Tele-eXpres" i, sovint, ajudava en les tasques del setmanari, recorda que tot el que feia era passar en net originals que, com Rossinyol els havia hagut d'esmenar tant, no podien enviar-se a la impremta.

Textos traduïts

Com és obvi, la revista era redactada en català. En uns pocs casos, però, alguns textos foren traduïts del castellà abans de publicar-se. Aquesta excepcionalitat afectà, només, unes poques col.laboracions d'Esquiroz, Mir, Abella, Madridejos y Reyes Planas. Aquest havia anat, enviat per "Tele-Expres", a la Clínica Mayo, i fou aprofitat el viatge per a una col.laboració al setmanari. Aquestes traduccions eren fetes a la mateixa redacció i, si no se n'ocupava el mateix Rossinyol, havien de passar, després, per la seva severa correcció.

Extraordinaris

"Tele-estel" publicà sovint números extraordinaris concebuts, gairebé sempre, de forma tradicional, és a dir, bo i seguint el decurs de l'any: la primavera, Sant Jordi, la Fira de Mostres, la Mercè, Nadal... Foren, per tant, números poc creatius amb una excepció destacada: la de l'edició dedicada als Jocs Florals (1). Com a dada simplement històrica, cal assenyalar que, durant l'etapa inicial de tipografia, no se'n publicà cap.

(1) Núm. 88, de 22 de març de 1968.

Humor gràfic

Casc, que dibuixà la propaganda del setmanari, n'acabà de vingué una presència normal i essencial: hi tingué, també, el relleu que el dibuixant ha tingut a tantes publicacions catalanes. Aquesta deferència i aquesta presència desaparegueren a l'etapa Martí: al primer número el ninot habitual ocupava l'angle de la pàgina anterior a la coberta final (1); al següent, ja no hi era.

L'humor gràfic fou present a la revista, també, per mitjà d'una extensa selecció de ninots estrangers: fou, sans dubte, una secció característica. També va desaparèixer a l'etapa Martí, en la qual, però, fou normal emprar aquests mateixos acudits forasters per omplir forats en un procés evident de degradació.

(1) Núm. 153, 26 setembre 1969. p. 46. Una estricta constatació informativa: el tema és el de Mat sa.

Corresponsals

La revista no va tenir, pròpiament, corresponsals. Jaume Pol Girbal, però, hi va escriure des de París, on treballava per a "El Correo Catalán" (1). També, en mes d'un cas, Jaume Miravittles fingí que, amb un altre nom, escrivia des de fora.

(1) Un exemple: XParís / Crònica del nostre enviat especial al Barri Llatí (Núm. 21, 9 desembre 1966).

Errades

Cent noranta-un números són, sempre, camp ben abonat per a les errades: "Tele-estel" no fou una excepció a la regla. Normalment, les errades formen part del capítol de curiositats. Entre les possibles, el setmanari forní un número sense foliar (1), un altre amb la data equivocada d'un dia (2) i, encara, un tercer que repetí la de l'anterior (3).

Pel que fa als noms, un text de Francesc Vallverdú fou signat per Josep Vallverdú (4), Ferran de Pol fou convertit en Ferran de Po (5) i Maria Teresa Vernet fou anunciada en un número però no hi aparegué fins al següent (6).

Tot això, no cal dir-ho, és només una mostra. En aquest vessant, però, el fet més destacat fou el del número en el qual, de les vuit columnes de les pàgines centrals, no n'hi havia cap al seu lloc (7).

(1) Núm. 3, de 5 d'agost de 1966.

(2) Núm. 28, datat a 28 de gener de 1967, mentre que el 27 ho fou a 20 de gener i el 29, a 3 de febrer. La data bona del 28, per tant, era el 27.

(3) Núm. 99, data^ta 31 de maig de 1968, però la data autèntica del qual era 7 de juny.

(4) Núm. 47, de 9 de juny de 1967, p. 29. (Al sumari, però, consta el nom correcte.)

(5) Núm. 150, de 30 de maig de 1969, p. 3.

(6) Es anunciada, com a autora, al número 110, de 23 d'agost de 1968, però no apareix un text seu fins al 111, de 30 d'agost.

(7) Núm. 30, de 10 de febrer de 1967, pp. 20-21, seccions encapçalades per la llegenda comuna "Tele-estel`us proposa uns quants temes de conversa".

5

Anàlisi temàtica

Continguts

Per a aconseguir una aproximació als continguts del setmanari, dels 191 números que publicà, es consideren, tot seguit, els 25, 75, 125 i 175.

NÚM. 25 (6 GENER 1967).- "El lector opina"; Tecnocràcia. el gran desencís, per Vicenç Bernades; "Els quatre cantons"; "En Cesc"; L'esquí va néixer a Catalunya, per Andreu Mercè i Varela; Els tres reis han preferit, per Abel; El màgic prodigiós, per Carles Sala; Lleida, terra catalana, per Josep Maria Poblet; Dues veus lleidatanes: Josep Lladonosa i Josep Vallverdú; "El món dels llibres"; Tres signatures de John F. Kennedy, per Víctor Castells; "Dones", per Anna Isanda; Salvador Espriu, l'escriptor de Sinera, per Jordi Garcia-Soler; L'assassí d'il·lusions, per Francesc Lorenzo i Gàcia; Les nostres comunicacions amb França, per Sebastià Estradé; Sabadell, la ciutat que té una ceba a l'escut, per Josep M. Riu; "L'actualitat científica"; "Lletres", per Martí Farreras; "Art", per Joan Gich; "Teatre", per M.F.; "Cinema"; "Música", per Oriol Martorell; "Discos"; "Cançons"; "Ràdio i TV"; Bertolt Brecht al carrer de l'Hospital, per Martí Farreras; "Humor"; Joan Manuel Serrat es confessa a 'Tele/estel', per J.P.; "La cançó al vent"; "Aclariments lingüístics", per J. Ibàñez i Sensarrich; "A puntades de peu", ~~per Bimba~~ per Bimba; "Els mots encreuats"; "La veu de la tenora"; "On anirem diumenge?", per J.M. Armengou.

NÚM. 75 (22 DESEMBRE 1967). EXTRAORDINARI DE NADAL.- Estrenes i nadales, per A. Duran i Sanpere; El Nadal dels antics repartidors

(80)

de premsa catalana, per Lluís Bonet i Punsoda; "El lector opina"; La felicitació d'en Cesc; "Els quatre cantons"; "El món a la mà", per Jaume Figueres; Això de Nadal, per Ramon Folch i Camarasa; "El món dels llibres", per Josep Faulí; La Santa Llúcia de la catalanitat; Les tres amigues en el vint-i-cinquè aniversari de la mort de Màrius Torres, per Joan Alavedra; L'exposició antològica de Van Dongen, per Carles Sentís; Teresa Gimpera, per Jaume Picas; Nadal i els nostres músics, per Oriol Martorell; Grans ombres damunt el Llobregat, per Baltasar Porcel; Francesc Daniel Molina, un arquitecte de la Barcelona romàntica, per Miquel S. Salarich; El despatx, el Nadal i l'amor, per Joaquim Muntañola; "Dones", per Anna Isanda; Un cinema per a minories que omple les sales, per J.M. Huertas; Humor nadalenc; "A puntades de peu", per Bimba; "Petit correu dels mots"; "La veu de la tenora"; "Aclariments lingüístics", per Albert Jané; "Pels aires s'alçarà..."; Joan Manuel Serrat i la canço popular catalana, per R.P.; "On anirem diumenge?", per J.M. Armengou.

NÚM. 125 (6 DESEMBRE 1968).- 'Filosofia i Ciències Socials': Nova secció de l'Institut d'Estudis Catalans, per D.J.- "Els quatre cantons".- "En Cesc".- "El lector opina".- "El món a la mà", per Jaume Figueres.- Sant Cugat i l'expansió de Barcelona, per J.M. Huertas.- La Universitat de Cervera, per Antoni Comas.- "El món dels llibres", per Josep Faulí; El món meravellós d'en Grau Sala, per Sempronio; El centenari d'un poeta: Salvador Albert i Pey, per Octavi Saltor; Compàs de mort, per Àngels Martínez i Castells; Cap d'any còsmic, per Sebastià Estradé; "Els homes i els fets", per Robert Saladrigas; "De tot arreu"; "Dones", per Anna Isanda; No volquem polèmiques amb les senyores, per Follet; "Lletres", per M.F.; "Art", per Joan Gich; "Teatre", per M.F.; "Cinema", per Picas; "Música", per Oriol; "Discos", per O.M.; "Ràdio i TV",

(2)

per Ditalull; "Ciència", per Màrius; "Humor"; "Pels aires s'alça-
rà..."; Les llavors del futbol peninsular, per Joan Garcia Cas-
tell; "Aclariments lingüístics", per Albert Jané; "La veu de la
tenora", a cura de l'Agrupació Cultural Folklòric Barcelona; Joan
Tomàs, mestres de periodistes; "Els mots encreuats" per Tísner;
"On anirem diumenge?", per J.M. Armengou.

NÚM. 175 (27 FEBRER 1970).- "Pas a desnivell", per Pere Cal-
ders; "Flash urbà"; El paper moneda català, per Antoni Turró;
"Demà serà un altre dia...", per Frederic Roda; "La roda del
món", per J.M.; El paper de la dona en el 'donjoanisme', per Oc-
tavi Fullat; "Aclariments lingüístics", per Albert Jané; El balan-
cí de la moda, per R. Font i Ferran; "Notícia de Catalunya";
* "Week-end" automobilístic", per J.M. Armengou; "Els homes i
els fets", per Robert Saladrigas; Indira Gandhi: socialisme a
la Unió Índia, per Miquel Sellarès; Els difícils espais verds,
per R. Pradas; Educació, temps lliure i massificació, per Fran-
cesc Carbonell; Dels hospitals per amunt, per Sempronio; 'Radios-
cope'se'n va anar, però... ha arribat 'L'hora de Catalunya';
per Ferran Fornells; Breu viatge a l'Empordà petit, per Antoni
Plaja; L'Institut de Paleontologia de Sabadell, per Maria Teresa
Berengueras; "Lletres", per Josep Faulí; Els problemes socials i
la Bíblia, per Joan González i Pastor; "Música", per Oriol Marto-
rell; Contesta a una conferència, per Felip Cid; Allò que se'n
mor cada dia o el perquè dels premis de teatre de Reus, per Jaume
Picas; "Panorama cultural de Barcelona"; "Memòries de Xavier Bengue-
rel"; "Cinema", per Jaume Picas; 'Papillon, ex-presidiari i escrip-
tor de fama, per Àngel Casas; "Senyor director"; "Bric-à-barç-
brac-à-bric", per Tísner; "Sardanes", per Jordi Català; L'arriba-
da d'en Serrat; La força de la no-violència, per Jaume Miravittles.

Honestament, no es pot afirmar que aquesta mostra de quatre números sigui totalment representativa, però és un fet que subministra pistes i permet de fer algunes comprovacions. En una primera aproximació, heus ací un quadre de presències:

<u>Sécció</u>	<u>25</u>	<u>75</u>	<u>125</u>	<u>175</u>	<u>(títol en el 175, si canvia)</u>
El lector opina	x	x	x	x	Senyor director
Aclariments lingüístics	x	x	x	x	
Els homes i els fets			x	x	
El món dels llibres	x	x	x	x	Lletres
Els mots encreuatats	x	x	x	x	Bric-à-brac
La veu de la tenora	x	x	x	x	Sardanes
On anirem diumenge?	x	x	x	x	Week-end automobilístic
Els quatre cantons	x	x	x		
El món a la ma		x	x	x	La roda del món
(conte)	x	x	x		

Aquest quadre de presències demostra, abans que cap altra cosa, que el setmanari restà estructurat molt aviat i que els canvis foren molt pocs i, sobretot, molt poc importants. Una anàlisi super-

82

ficial podria fer creure que el darrer dels números estudiats -únic de l'etapa Martí- inclou variacions importants en relació amb els anteriors, però, realment, es tracta, sobretot, d'un canvi de capçaleres de secció sense més aprofundiment: la dedicada a la nostra dansa nacional, per exemple, deixa de dir-se, mitjançant una figura de dicció, "La veu de la tenora" i passa a anomenar-se, pel camí recte, "Sardanes", en un camí semblant al d'"El món dels llibres", esdevingut, senzillament, "Lletres". Hi les seccions noves, com "El món a la mà" (després "La roda del món") o "Els homes i els fets" són creació de la darrera i ja esmentada etapa. Al mateix temps, desapareix el conte i, també, la secció de petites notícies o anècdotes "Els quatre cantons" que, alimentada, sobretot, per Jaume Picas, aconseguí èxits d'amenitat.

Altres constatacions són:

a) Hi ha espai per a la política internacional, però no per a l'espanyola ni per a la catalana (aquesta regla, pràcticament, només fou trencada per la política municipal barcelonina comentada per Follet.)

b) La revista tingué dificultats a assegurar una secció esportiva setmanal.

c) Hi ha atenció a l'actualitat catalana i, especialment, a la que la premsa diària recull menys: la polèmica fictícia sobre la catalanitat de les terres de Ponent, la festa literària de Santa Llúcia, una nova secció de l'Institut d'Estudis Catalans, la desaparició del programa radiofònic "Radioscope".

d) Hi ha mirades al passat català, però sense oblit del present encara que no sempre d'estricta actualitat: l'esqui català primitiu / Salvador Espriu, Miquel Torres / Joan Manuel Serrat, el futbol antic / Grau Sala, memòries de Benguerel / els premis de teatre de Reus.

e) La preponderància dels temes culturals és absoluta i com-

pleta.

= = = = =

L'estudi de la col.lecció sencera permet ^{fer} ~~conclusions~~ generals
 les conclusions tretes de la mostra: és un cas en què, amb molta
 d'aproximació, la inducció ens permet de generalitzar amb fona-
 ment i sense rics d'error. Potser l'explicació bàsica cal cercar-
 la en un fet que ja ha estat subratllat: la publicació ^{sofri} ~~de~~
~~amb~~ poques variacions de pesx ^{en el decurs de} ~~la seva~~ la seva història.

(2)

To commemoratiu

Evocar fou la tasca predominant del setmanari. Tot i que, de vegades (1), aquesta evocació fou de ~~xxxxxxx~~ categoria, aquesta característica provocà més una recreació que una creació.

És un fet especialment destacat en l'àmbit informatiu estricte, ja que mentre la publicació recordava el que havia passat, silenciava el que passava. Al marge de causes i explicacions, ben possibles, si més no, parcialment, la realitat fou aquesta.

U

(1) Potser val la pena de recordar els números dedicats als Jocs Florals i a Pompeu Fabra que foren, respectivament, el 88 (22 març 1968) i el 79 (19 gener 1960).

Seccions

El nombre de seccions fixes fou important i, en augmentar a l'etapa Martí, aquelles deixaren la publicació gairebé dividida i encasellada totalment.

En efecte, en iniciar-se aquella tongada de la publicació, després de la suspensió temporal de 1963, aparegueren aquestes noves seccions:

- "Les hores del migdia" (Sompronio) (1)
- "Demà serà un altre dia" (Frederic Roda) (2)
- "Quart creixent/ quart minvent" (Xavier Benguerel) (3)

A la vegada, contínuaven, canviant de nom o amb el mateix nom (4), gairebé totes les seccions anteriors.

Hi ~~for~~ ~~seguit~~ aparegueren, encara:

- "Pas a desnivell" (Pere Calders) (5)
- "Brac-à-bric" (Tisner) (6)
- "Filatèlia" (6 bls)

Una secció, en realitat la mateixa secció i d'una mateixa concepció, hi tingué aleshores dos nom diferents:

- "Diàlegs populars" (Àngel Casas) (7)
- "Parlem-ne" (Àngel Casas) (8)

Altres, menys presència:

- "Indagacions i cronologies" (Joan Perucho) (9)
- "El joc de l'oca" (Manuel Nadal) (10)

Aquesta, però, és una tepa curta en relació amb la història total de la publicació, per la qual cosa, en una visió de conjunt, les seccions més "típiques" són les anteriors, moltes de les quals perviuen amb el nom canviat: ~~els quatre cantons~~ ^{amb el "de tot arreu"}, per exemple, una de les més característiques de la publicació, es devingué "Notícia de Catalunya" (11)

De les inicials, les que tingueren llarga vida foren:

- "Els quatre cantons" (12)
- "El món dels llibres" (13)

- (7)
- El conte (14)
 - “On anirem diumenge?” (15)
 - “La cançó al vent” (16)
 - “Aclariments lingüístics” (17)
 - “Mots encruats” (18)

Sense la intenció d'establir cap mena de categoria, empresa d'altra banda impossible en realitat, a les seccions esmentades cal afegir, a causa del pes específic o de la llarga permanència, aquestes:

- L'article de la pàgina 3
- “El lector opina”
- “Dones” (Anna Isanda)
- “Ens ho ha dit a cau d'orella” (Follet)
- “El ciutadà i el dret” (J. Grau i Gatacòs)
- “Notes de lectura” (Josep Faulí)
- “Els ~~XXXX~~ ^{homes} i els ~~XXXX~~ ^{fets}” (Robert Saladrigas)
- “El món a la mà” (Jaume Miravittles)

En realitat, més enllà o més ençà dels títols més o menys rebuscats, més o menys reeixits, la publicació tendí a dividir-se per seccions:

- Comentaris
- Informació de Barcelona
- Informació de Catalunya
- Informació del món
- Llibres
- Música
- Cinema
- Teatre
- Esports
- Passatemps

Cal assenyalar, i no pas en relació estricta amb les seccions sinó amb la història de la publicació i amb els canvis en general,

(12)

que l'etapa Martí, mentre ~~xxxx~~, d'una banda, introdu ~~la~~ ~~xxxxx~~ elements de simplificació: "El món dels llibres" passa a "Lletres", i hi ha un seguit de títols curts d'aquesta mena: "Música" (Oriol Martorell fou sempre el màxim responsable en aquest sector), "Cinema" (Jaume Picas), "Sardanes", "Cançó"... crea denominacions sofisticades com "Pos a desnivell", "Demà serà un altre dia", "Quart creixent / Quart minvant"...

(1) Núm. 153, 26 setembre 1969, p. 11: L'autèntic "affaire".

(2) Ibid., p. 15: El joc de l'esperança.

(3) Ibid., pp. 27-28: Primeres paraules. És el començament de les ~~xxxxx~~ memòries de l'escriptor o, més exactament, segons precisa una nota de presentació d'"unes memòries".

(4) Cal advertir que el ~~xxxxxxx~~ canvi que es preparà durant l'octubre de 1969, segons consigna emproccarial, és feu tenint present la idea de no perjudicar ningú, posició sempre difícil per a un canvi de debò.

(5) Núm. 154, 3 octubre 1969, p. 3: Els consumidors socials.

(6) Ibid., pp. 46-47. Es tracta, en realitat, d'una secció parcialment nova en la qual "Els mots encroentats" anteriors són acompanyats d'altres passatemp.

(7) Núm. 153, 26 setembre 1969, pp. 36-37: La Gimpera.

(8) Núm. 154, 3 octubre 1969, pp. 16-17: Ricard Miralles, l'arranjador.

(9) Núm. 153, 26 setembre 1969, p. 29: Història secreta de la lligacama.

((6 bis) Núm. 153, 26 setembre 1969, p. 43.

- (10) Per exemple: Núm. 161, 21 novembre 1969, p. 23.
- (11) Núm. 156, 17 octubre 1969, pp. 16-17.
- (12) Núm. 1, 22 juliol 1966, p. 4.
- (13) Ibid., p. 7.
- (14) Ibid., pp. ~~10-11~~10-11.
- (15) Ibid., p. 14.
- (16) Ibid., p. 16.
- (17) Ibid., p. 19.
- (18) Ibid.

Ideologia

"Tele-èxpres" era catalanista. I ho era, lògicament, amb totes les limitacions del seu moment històric. Però és debades buscar-li una altra ideologia que no sigui aquesta.

I no hi havia res més, perquè no podia ésser-hi: no hi hagué mai una línia de pensament ordenadora. I potser no era possible que hi fos.

La veritat és que, en el cas d'unx plantejaments ideològics fets amb rigor, l'empresa hagués hagut de dir-hi alguna cosa i el que hagués dit, molt possiblement, hagués fet impossible -més impossible del que fou- la vida del setmanari.

Aquest manca d'ideologia explica que el setmanari només es|defi- nís editorialment en molt poques ocasions, i que ho fes sempre sobre punts bàsics de catalanitat.

Amb tot, i com passa sempre, si no hi havia una ideologia dirigida i impulsada des de dalt, corrien per les pàgines respectives les ideologies dels col.laboradors, però, normalment, amb un doble moviment d'acomodació: del col.laborador a la publicació i, també, de la publicació al col.laborador. No hi havia ordres directes, però, pràcticament, hi havia unes quantes regles tàcitament admeses: més d'un quart de segle de franquisme havia ensenyat el que cal fer en aquells casos.

Per el component resultant de la ideologia dels col.laboradors és difícil i, lògicament, només l'esmentada catalanitat bàsica serveix com a denominador comú.

Davant aquesta situació, des de fora, a partir de crítiques amb fonament, hom arribava a exagerar. Es feia això, per exemple, quan s'afirmava que la revista parlava de "senyors, silenciament amb cura exemplar tota referència als plats i les olles que aquells senyors haguessin pogut trencar" (1). No hi havia cap silenci impo-

sat o tàcitament admès, però si podia actuar, de vegades, una actitud de defensa de les coes pròpies: no era pas el moment d'atacar-les més, quan tan atacades ~~en~~ havien estat i, de fet, continuaven essent ~~elles~~.

(1) Y, "Tele-estel": massa vacances. "Oriflama" núm. 98, agost 1970, p. 5.

Doc editorials

Ultra altres notes que poden considerar-se editorials, però presentades amb discreció i, per tant, sense importància, "Tele-estel" publicà, amb tots els honors, dos editorials a la pàgina 3: són dos editorials que, si més no, il·lustren sobre les preocupacions pregonas del setmanari.

Per què no sovintejaren més aquestes preses de posició?

El primer dels dos editorials comentats aplaudeix un "ensenyament limitat de la llengua catalana" aprovat per la Diputació de Barcelona, però aprofita aquesta fet només "limitadament" positiu per demanar:

- L'aplicació de la disposició a tot Catalunya.
- L'ensenyament no sols del català, sinó també "en" català.
- La formació de mestres.
- La normalització de la situació de l'Institut d'Estudis Catalans.

Són peticions que, des de l'altura del nostre temps, poden semblar normals o esquivades, però que són impossibles de trobar als diaris de l'època (1).

L'altra editorial encapçala el número que el setmanari dedicà al centenari de Pompeu Fabra, i és una projecció de present i futur de la commemoració centenària en la línia del que es va voler que fos tot l'Any Fabra (2).

(1) Un primer pas. Núm. 30, 10 febrer 1967, p. 3.

(2) L'any d'En Fabra. Núm. 79, 19 gener 1979, p. 3. Com he explicat en un altre lloc ("Tele-èxpres", 7 juny 1978, p. 6: 1967: Gestació de l'Any Fabra), el setmanari tingué un paper rellevant en el llançament de les celebracions de l'any fabrià, amb la qual cosa jugà el paper que li pertocava essent com era, en aquell moment, la publicació en català de més impacte.

"Aclariments lingüístics"

Aquest fou el títol de la secció de "Tele-estel" dedicada a la llengua: un de les que varen tenir més éxit i, molt probablement, la d'interès més perenne. Començà amb el primer número i morí amb el darrer.

La idea fou d'Andreu-Avel·lí Artís i la persona escollida per a realitzar-la Delfí Dalmau. La secció, però, fou pensada per al suplement en català de "Tele-Expres" i quan, finalment, sortí "Tele-estel", Dalmau ja havia mort: s'aprofità, però, la secció que tenia preparada i ~~sortí~~ ^{es publicà} pòstumament, al primer número del setmanari amb la idea que continuaria la secció Josep Ibàñez i Sensarrich, el seu gendre.

Durant tot l'any 1966 -des d'agost, no cal dir-ho- i durant més de la meitat de 1967, Ibàñez i Sensarrich no faltà a la cita setmanal, però l'augment de les seves activitats li féu impossible de continuar col·laborant a la revista. Aleshores, a causa, precisament, de la bona acceptació que havien tingut els "Aclariments", s'ideà una forma de substitució progressiva: l'èxit i l'especialització aconseguits, després, pel successor fan una mica incomprendible aquella maniobra considerada des de la perspectiva actual, però, en aquell moment, la qüestió no era tan clara, i no ho era, sobre tot, perquè, nivell de coneixements al marge, Ibàñez excel·lí a emprar un forma de comunicació planera i assequible i a fer fàcils els temes més envitricollats.

Sense cap mena d'avís, la secció fou signada per Albert Jané i començà una aparició alternada d'aquesta forma:

- Núm: 60 (8 setembre 1967): Jané
- 61 15 Ibàñez
- 62 22 Jané
- 63 29 Ibàñez
- 64 6 octubre Jané
- 65 13 Ibàñez

(11)

-Núm. 66 (20 octubre 1967): Jané
67 27 Ibàñez
68 3 novembre Jané
69 10 Jané

L'alternància acabà d'aquesta manera i, sempre més, els "Aclariments lingüístics" foren escrits per Albert Janés. Només al número 72, ^{sota la capçalera de} d'1 de desembre de 1967, tanmateix, aparegué, ~~al número~~ de la secció, un requadre que donava explicacions. Eren aquestes:

"Ibàñez i Sensarrich s'acomieda."

"Durant més de seixanta setmanes he tingut el gust de comunicar-me amb els lectors de Tele/estel a través d'aquesta Secció. I m'agrada de pensar que tot i les meves manifestes deficiències potser he aconseguit amb això de portar un petit gra de sorra a la nostra tasca col·lectiva de redreçament.

"Ara, altres obligacions, professionals i per ara indefugibles, em priven de continuar aquest contacte. Em dol per mi, no pas pel setmanari ni pels seus lectors, ja que em consta que aquests hi surten guanyant, amb el canvi, gràcies al superior domini ~~de~~ que de les qüestions lingüístiques té el meu amic Albert Jané, que ha accedit a substituir-me.

"Moltes gràcies a tots aquells que han tingut l'atenció de llegir els meus treballs i especialment als lectors que m'han honorat amb les seves consultes, suggeriments i crítiques.

"Josep Ibàñez i Sensarrich." (1)

La història demostra que l'elecció per a substituir Ibàñez es féu molt bé: les col·laboracions de Jané continuaren en la mateixa línia d'èxits i, més endavant, es convertiren en tres volums de preu per als interessats a dominar pregonament la llengua. (2)

(1) P. 40.

(2) Albert Jané, Aclariments lingüístics. Barcelona, Editorial Barci-

no, 1973. (Col.lecció Popular Barcino, 225, 226 i 227).

Els contes

Una de les característiques més destacades de l' "etapa Artís" en oposició a l' "etapa Martí" fou la publicació de contes: cent trenta-seis en un total de cent cinquanta ~~dos~~ números, en el benentès, però, que, quan hi falta, normalment és perquè hi ha un substitiu aproximat. Des de la desaparició de "Tele-estel" ençà hem sentit comentar que l'existència de revistes és molt important per a la vida i difusió dels contes: amb tot, fou eliminat de l'etapa final de la publicació i ningú no s'ha detingut a glossar aquesta aportació del setmanari.

La llista -llista impressionante dels contes és aquesta, per ordre de publicació:

- Mort a data fixa, de Pere Calders (1).
- Tres i no res, de Miquel Llor (2).
- Una mica de plom, de Manuel de Pedrolo (3).
- El pintor Dorín, de Xavier Benguerel (4).
- Berta, de Leandre Amigó (5).
- El cas de l'anunci lluminós, de Josep M. Espinàs (6).
- La consigna, de Màrius Sampere (7).
- El difícil oblit, de Marçal Trilla (8).
- El pa dels primers dies, d'Antònia Vicens (9).
- L'estiu més bonic, de Ramon Folch i Camarasa (10).
- Sòsia, d'Antoni Ribera (11).
- Àtoms per a la pau, de Pere Calders (12).
- Jubilat, tanmateix, de Francesc Serinyà (13).
- La creu de Maians, de Joan Oller i Rabassa (14).
- Malament, rai..., de Joan Alavedra (15).
- El vell "merendero", de Sebastià Juan Arbó (16).
- Les malalties del doctor Pere Savalls, de Domènec Guansé (17).
- La "Nomours 88", de Pere Calders (18).

- (10)
- A sants i ninyons..., d'Encarnació Nicolau (19)
 - El somriú de París, de Joan Ruiz de Larios (20)
 - Nadal amb la Marta, de Ramon Folch i Camarasa (21)
 - Una carta, de Mercè Redoreda (22)
 - L'assassí d'il·lusions, de Francesc Lorenzo i Gàcia (23)
 - El soldadet, de Llorenç Sant Marc (24)
 - El senyor Calafell, de Lola Anglada (25)
 - L'angoixa, d'Estanislau Torres (26)
 - Ruleta russa, de Pere Calders (27)
 - El nas del besavi, de Mercè Llimona (28)
 - El crim perfecte, de Marc-Aureli Vila (29)
 - Con-te-tau-tau-jà, de Xavier Roncu (30)
 - Donya Carlota, de Francesc Serinyà (31)
 - El dia del judici, de Pere Calders (32)
 - Viatge pel temps, d'Antoni Ribera (33)
 - Fuck, a ciutat, per Tomàs Roig i Llop (34)
 - Els dies de la setmana són set, de Joaquim Casas (35)
 - El certificat, de Llorenç Sant Marc (36)
 - Entre el seny i la innocència, de Pau Riba (37)
 - El fill postís, de Marçal Trilla (38)
 - El senyor Quimet, home de l'espai exterior, de Jaume Ministral (39)
 - El descobriment, de Maria Teresa Vernet (40)
 - La 'tele' del passat, de Lluís Busquets i Grabulosa (41)
 - El piano, de Francesc Serinyà (42)
 - Un home molt sensible, de C. Martí Farreras (43)
 - El jurament hipocràtic, de Pere Calders (44)
 - Història d'una gavardina afortunada, de Carles Sindreu (45)
 - Els nets de cor, de Concepció G. Maluquer (46)
 - El còmplice, de Joan Torras i Bachs (47)
 - La vedellada de Mister Bigmoney, de Pere Verdaguer (48)

- (13)
- La cadena invisible, de Joan Barat ~~(48)~~ (49).
 - El senyor Varquerés, de Sebastià Juan Arbó (50).
 - Una atzabeja del British Museum, de Mercè Arola (51).
 - Sorata a mio camí entre l'Altiplà i la Selva, de Víctor Castells (52).
 - El marcià poeta, de Màrius Lletget (53).
 - Hores extraordinàries, de Joaquim Carbó (54).
 - L'àngel de la Guarda, de J.B. Xuriguera (55).
 - Punt d'honor, d'Emilià Vilalta (56).
 - L'esquard, de Ferran Gironès (57).
 - L'urpa del destí, de Josep Gómez Ibarz (58).
 - Amistats benamades, de Lola Anglada (59).
 - Un tal Mister Smith, de V. Caldés Arús (60).
 - L'empresonament del senyor Gay, de Joan Torras i Bachs (61).
 - L'alcalde dels gossos, de Carme Vilaginés (62).
 - Amor que devora, de Joan Guàllamet (63).
 - Una altra matinada, de Maria Teresa Vernet (64).
 - Ranvespre, d'Antoni Ribera (65).
 - El vicari, de Lluís Busquets i Grabulosa (66).
 - Tren de luxe, de Francesc Font (67).
 - Zero a Malthus, de Pere Calders (68).
 - Tres peixos i una peixera, de Ferran de Pol (69).
 - Això de Nadal, de Ramon Folch i Camarasa (70).
 - Assassinar amb l'amor, de Ramon-Terenci Moix (71).
 - La dansa dels zeros, de Llorenç Sant Marc (72).
 - La hora "H", de Francesc Serenyà (73).
 - La inútil fugida, de Sebastià Juan Arbó (74).
 - Mentre les pianoles sonen les pistoles canten, de Josep ¹¹⁶Peris (75).
 - El presoner desconegut, d'Antoni Closas (76).
 - Adéu, potset, de Maria Ginés (77).
 - Un problema pelut, de Pere Verdaguer (78).
 - El test, de Ferran Gironès (79).

- (100)
- El pecat, de Joan Torras i Bachs (80).
 - Tres direccions, de Maria Assumpció Torràs (81).
 - Quan el diner no compta, de Pere Català i Pic (82).
 - Quasi-monòleg ingenu, de Maria Teresa Vernet (83).
 - Un suïcidi a Chicago, d'Aurora Bertrana (84).
 - La branca, d'Agustí Bartra (85).
 - Tres dintre una tomba, de Joan Alavedra (86).
 - El canòdrom, de Pere Miàlet (87).
 - L'estimulant, d'Ernest Corral i Coll de Ram (88).
 - L'escanyapobres, de Francesc Serinyà (89).
 - Quiroloogia, de Joan Arús ~~(89)~~ (90).
 - El bitllet de vint duros, de F. Alfonso i Orfila (91).
 - La Roseta, de Joan Torras i Bachs (92).
 - Dues estrelles de cinc puntes, de Marta Cardona (93).
 - Locomotora de Guardiola, de Pau Riba (94).
 - L'home del cotxe, de Jaume Picas (95).
 - No han bastat quinze anys, de Tomàs Salvador (96).
 - La "Tan-Tan" es deia Genoveva, de Miquel Joseph i Mayol (97).
 - Tarda de futbol, de Pere Mialet (98).
 - Els inhibits, de Tomàs Roig i Llop (99).
 - Conte parisenc, de Jaume Vidal Alcover (100).
 - El lloc dels records, de Maria Teresa Vernet (101).
 - Miniliteratura, any 2.000, de Màrius Lleget (102).
 - Sóc un fantasma, de Francesc Serinyà (103).
 - Gràcies, Madame Favre!, de *Lola Anglada* (104).
 - El millor amic, de Pere Calders (105).
 - Una aventura a Rio de Janeiro, de Josep M. Poblet (106).
 - L'enigma de sor Angelina, d'A. Balmau i Jover (107).
 - L'última llegenda, d'Ignasi Agustí (108).
 - Silenci! Cervells d'executius treballant, d'E. Vilalta i Vidal (109).
 - L'indispensable senyor Moll, de Joan Torras i Bachs (110).
 - Una puntada de peu, d'Ernest Corral i Coll de Ram (111).

- (103)
- Pavel Nasdebitx, de Pere Verdaguer (112)
 - Compàs de mort, d'Àngels Martínez Castells (113).
 - Tres homes de demà, de Leandre Amigó (114).
 - La meva amiga Mariana, de Lola Anglada (115).
 - La píndola vital de J.B. Xuriguera (116).
 - He robat un matí, de Maria Ginés (117).
 - K'enamorat del seu ofici, de Maria Assumpció Torras (118).
 - La dinastia del dolor, de Rafael Bigorra (119).
 - Els arbres de santò, de T. Soler (120).
 - El trasplantament de cor, de Maria del Carme Ribé (121).
 - Joc ràpid, de Joan Arús (122).
 - Unes llàgrimes que brillaven més del compte, d'Enric Miralbell (123).
 - La dolça vida, de Maria Teresa Vernet (124).
 - Un desarrelat, de Francesc Serinyà (125).
 - Nosaltres dos, de Pere Calders (126).
 - El requés, de Ramon Grabolosa (127).
 - Cafè Europa, de Joan Torras i Baschs (128).
 - El nyic i el nyac, d'Estanislau Torres (129).
 - La muralla blanca, d'Anna Murià (130).
 - Sequicis de coixos, de J. Casanovas i Carré (131).
 - Paraules tardanes per a Carme, de Guillem Frontera (132).
 - El darrer habitant de la Lluna, de J.B. Xuriguera (133).
 - Els penyats de la roureda, d'A. Dalmai i Jover (134).
 - L'obsequi, d'Enric Miralbell (135).
 - Del verd a l'absurd seguint tota la gamma, de Josep Albanell (136).

Aquests cent trenta-sis contes corresponen a un nombre inferior
 xx d'autors, perquè n'hi ha uns quants que sovintegen. Els escrip-
 xxetors que xx publicaren més d'un conte són:

- 9 contes: Calders (1 autor)
- 7 Serinyà. 1

- 6 contes: Torras i Bachs (1 autor)
 - 5 Vernet 1
 - 4 Anglada 1
 - 3 Folch, Juan Arbó, Ribera, Sant Marc, Verdagué (5 autors)
 - 2 Alavedra, Arús, Susquets, Dalmau, Gironès, Lieget, Milet, Miralbell, Roig i Llop, Riba (P), Torras (MA), Torres, Trilla, Xuriguera (JB) (15 autors)
- Vilalta,

El nombre total d'autors, per tant, es comptabilitza d'aquesta forma:

1	autor de	9 contes
1		7
1		6
1		5
1		4
5		3
15		2
60		1
<hr/>		
85 autors en total		

La mostra de narrativa que oferí el setmanari, si més no pel que fa als autors, fou representativa i, sense arribar a ésser exhaustiva, destacada i extensa. Generacions, escoles i tendències hi són representades. Hi falta Salvador Espriu, és cert, però hi ha, fins i tot, Mercè Rodoreda. I hi ha, sobretot, Calders: al marge de la cojuntura familiar que podia facilitar-ho (137), la publicació per "Tele-estel" de nou narracions de Pere Calders (138) fou un fet rellevant i, en una bona mesura, profètic, perquè ~~xxxxxxx~~ l'escriptor ja era realment tan important com és ara, però es trobava molt lluny de l'acceptació i la popularitat actuals.

Tot i els retrets que han estat fet a la revista nostàlgica, abocada al passat...-, la veritat és que, entre 1966 i 1969, hi

publicaren contes -esmentat per ordre d'aparició- escriptors de les noves lloves com Antònia Vicens, Xavier Romeu, Pau Riba, Carme Vilaginés, Torenci Noix, Maria Ginés, Guillem Frontera i Josep Albanell. És cert, tanmateix, que aquesta participació dels més joves no fou majoritària, però hom no pot oblidar que els altres foren, moltes de vegades -esmentats, també, per ordre d'aparició- escriptors com Miquel Llor, Manuel de Pedrola, Xavier Benguerel, Josep M. Espinàs, Ramon Folch i Ca arasa, Antoni Ribera, Joan Oller i Rabassa, ^{Sebastià} ~~Juan~~ Arbó, ^{Domènec} ~~Guanse~~, Lola Anglada, Estanislau Torres, Antoni Ribera, Tomàs Roig i Llop, Joaquim Casas, Marçal Trilla, Jaume Ministral, Maria Teresa Vernet -cal destacar la justícia que la publicació féu a aquesta, tan injustament oblidada durant la postguerra-, Carles Síndreu, Pere Verdguer, Joaquim Carbó, Joan Baptista Xuriguera, Lluís Ferran de Pol, Aurora Bortrana, Joan Arús, Jaume Vidal Alcover, Josep M. Poblet, Ignasi Agustí, Leandre Amigó, Maria del Carme Ribé i Anna Murià, ultra els destacats abans (Rodoreda i Calders).

-
- (1) Núm. 1, 22 juliol 1966, pp. 10-11.
 - (2) Núm. 2, 29 juliol 1966, pp. 10-11.
 - (3) Núm. 3, 5 agost 1966, pp. 12-13.
 - (4) Núm. 4, 12 agost 1966, pp. 10-11.
 - (5) Núm. 5, 19 agost 1966, pp. 10-11.
 - (6) Núm. 6, 26 agost 1966, pp. 10-11.
 - (7) Núm. 7, 2 setembre 1966, pp. 10-11.
 - (8) Núm. 8, 9 setembre 1966, pp. 10-11.
 - (9) Núm. 9, 16 setembre 1966, pp. 10-11.

(105)

- (10) Núm. 10, 23 setembre 1966, pp. 12-13.
- (11) Núm. 11, 30 setembre 1966, pp. 10-11
- (12) Núm. 12, 7 octubre 1966, pp. 12-13.
- (13) Núm. 13, 14 octubre 1966, pp. 12.
- (14) Núm. 15, 28 octubre 1966, pp. 12-13.
- (15) Núm. 16, 4 novembre 1966, pp. 12-13.
- (16) Núm. 17, 11 novembre 1966, pp. 12-14.
- (17) Núm. 18, 18 novembre 1966, pp. 12-13.
- (18) Núm. 20, 2 desembre 1966, pp. 12-13.
- (19) Núm. 21, 9 desembre 1966, pp. 16-17.
- (20) Núm. 22, 16 desembre 1966, pp. 20-21.
- (21) Núm. 23, 23 desembre 1966, pp. 16-20.
- (22) Núm. 24, 30 desembre 1966, pp. 14-15.
- (23) Núm. 25, 6 gener 1967, pp. 20-23.
- (24) Núm. 26, 13 gener 1967, pp. 16-17.
- (25) Núm. 28, 28 gener 1967, pp. 16-17.
- (26) Núm. 29, 3 febrer 1967, pp. 16-17.
- (27) Núm. 30, 10 febrer 1966, pp. 16-18.
- (28) Núm. 31, 17 febrer 1966, pp. 16-19.
- (29) Núm. 32, 24 febrer 1967, pp. 16-17.
- (30) Núm. 33, 3 març 1967, pp. 16-17.
- (31) Núm. 34, 10 març 1967, pp. 16-17.
- (32) Núm. 35, 17 març 1967, pp. 12-14.
- (33) Núm. 36, 24 març 1967, pp. 16-19.
- (34) Núm. 37, 31 març 1967, pp. 16-17.
- (35) Núm. 38, 7 abril 1967, pp. 16-17.
- (36) Núm. 39, 14 abril 1967, pp. 16-17.
- (37) ~~Núm.~~ Núm. 40, 21 abril 1967, pp. 12-13.
- (38) Núm. 41, 28 abril 1967, pp. 16-19.

- (39) Núm. 42, 5 maig 1967, pp. 16-17.
- (40) Núm. 43, 12 maig 1967, pp. 16-18.
- (41) Núm. 44, 19 maig 1967, pp. 16-17.
- (42) Núm. 45, 26 maig 1967, pp. 16-17.
- (43) Núm. 46, 2 juny 1967, pp. 16-17.
- (44) Núm. 47, 9 juny 1967, pp. 18-20.
- (45) Núm. 48, 16 juny 1967, pp. 16-18.
- (46) Núm. 49, 23 juny 1967, pp. 16-17.
- (47) Núm. 50, 30 juny 1967, pp. 16-17.
- (48) Núm. 51, 7 juliol 1967, pp. 16-18.
- (49) Núm. 52, 14 juliol 1967, pp. 16-17.
- (50) Núm. 53, 21 juliol 1967, pp. 12-14.
- (51) Núm. 55, 4 agost 1967, pp. 16-17.
- (52) Núm. 56, 11 agost 1967, pp. 16-17.
- (53) Núm. 57, 18 agost 1967, pp. 16-17.
- (54) Núm. 58, 25 agost 1967, pp. 16-17.
- (55) Núm. 59, 1 setembre 1967, pp. 16-18.
- (56) Núm. 60, 8 setembre 1967, pp. 16-18.
- (57) Núm. 61, 15 setembre 1967, pp. 16-18.
- (58) Núm. 62, 22 setembre 1967, pp. 29-31.
- (59) Núm. 63, 29 setembre 1967, pp. 16-17.
- (60) Núm. 64, 6 octubre 1967, pp. 22-23.
- (61) Núm. 65, 13 octubre 1967, pp. 22-24.
- (62) Núm. 66, 20 octubre 1967, pp. 22-24.
- (63) Núm. 67, 27 octubre 1967, pp. 22-23.
- (64) Núm. 68, 3 novembre 1967, pp. 22-23.
- (65) Núm. 70, 17 novembre 1967, pp. 22-23.
- (66) Núm. 71, 24 novembre 1967, pp. 22-24.
- (67) Núm. 72, 1 desembre 1967, pp. 22-23.

- (68) Núm. 73, 8 desembre 1967, pp. 22-25.
- (69) Núm. 74, 15 desembre 1967, pp. 22-23.
- (70) Núm. 75, 22 desembre 1967, pp. 16-18.
- (71) Núm. 76, 29 desembre 1967, pp. 22-24.
- (72) Núm. 77, 5 gener 1968, pp. 22-24.
- (73) Núm. 78, 12 gener 1968, pp. 22-24.
- (74) Núm. 80, ²⁶~~22~~ gener 1968, pp. 22-24.
- (75) Núm. 81, 2 febrer 1968, pp. 22-24.
- (76) Núm. 82, 9 febrer 1968, pp. 22-23.
- (77) Núm. 83, 16 febrer 1968, pp. 22-23.
- (78) Núm. 84, 23 febrer 1968, pp. 22-24.
- (79) Núm. 85, 1 març 1968, pp. 22-23.
- (80) Núm. 87, 15 març 1968, pp. 22-23.
- (81) Núm. 88, 22 març 1968, pp. 16-18.
- (82) Núm. 89, 29 març 1968, pp. ~~22-24~~ 22-24.
- (83) Núm. 90, 5 abril 1968, pp. 22-24,
- (84) Núm. 91, 12 abril 1968, pp. 22-23.
- (85) Núm. 93, 26 abril 1968, pp. 22-23.
- (86) Núm. 94, 3 maig 1968, pp. 22-23.
- (87) Núm. 96, 17 maig ~~1966~~ 1968, pp. 22-25.
- (88) Núm. 97, 24 maig 1968, pp. 22-23.
- (89) Núm. 98, 31 maig 1968, pp. 22-23.
- (90) Núm. 99, 7 juny 1968, pp. 21-22.
- (91) Núm. 100, 14 juny 1968, pp. 22-23.
- (92) Núm. 101, 21 juny 1968, pp. 22-23.
- (93) Núm. 102, 28 juny 1968, pp. 22-23.
- (94) Núm. 103, 5 juliol 1968, pp. 22-23.
- (95) Núm. 104, 12 juliol 1968, pp. 22-23.
- (96) Núm. 105, 19 juliol 1968, pp. 22-23.

- (97) Núm. 106, 2⁶ juliol 1968, pp. 22-23.
- (98) Núm. 108, 9 agost 1968, pp. 22-23.
- (99) Núm. 109, 16 agost 1968, pp. 22-23.
- (100) Núm. 110, 23 agost 1968, pp. 22-24.
- (101) Núm. 111, 30 agost 1968, pp. 22-24.
- (102) Núm. 112, 6 setembre 1968, pp. 22-24.
- (103) Núm. 113, 13 setembre 1968, pp. 22-23.
- (104) Núm. 115, 27 setembre 1968, pp. 22-23.
- (105) Núm. 116, 4 octubre 1968, pp. 22-23.
- (106) Núm. 117, 11 octubre 1968, pp. 22-23.
- (107) Núm. 118, 18 octubre 1968, pp. 22-23.
- (108) Núm. 119, 25 octubre 1968, pp. 22-23.
- (109) Núm. 120, 1 novembre 1968, pp. 22-23.
- (110) Núm. 122, 15 novembre 1968, pp. 22-23.
- (111) Núm. 123, 22 novembre 1968, pp. 22-23.
- (112) Núm. 124, 29 novembre 1968, pp. 22-24.
- (113) Núm. 125, 6 desembre 1968, pp. 22-23.
- (114) Núm. 126, 13 desembre 1968, pp. 22-23.
- (115) Núm. 128, 27 desembre 1968, pp. 22-23.
- (116) Núm. 129, 3 gener 1969, pp. 32-33.
- (117) Núm. 130, 10 gener 1969, pp. 32-33.
- (118) Núm. 131, 17 gener 1969, pp. 32-33.
- (119) Núm. 132, 24 gener 1969, pp. 34-35.
- (120) Núm. 134, 7 febrer 1969, pp. 32-33.
- (121) Núm. 135, 14 febrer 1969, pp. 32-33.
- (122) Núm. 136, 21 febrer 1969, pp. 34-35.
- (123) Núm. 137, 28 febrer 1969, pp. 34-35.
- (124) Núm. 138, 7 març 1969, pp. 32-34.

(112)

- (125) Núm. 139, 14 març 1969, pp. 34-35.
(126) Núm. 140, 21 març 1969, pp. 32-34.
(127) Núm. 141, 28 març 1969, pp. 32-35.
(128) Núm. 142, 4 abril 1969, pp. 32-33.
(129) Núm. 143, 11 abril 1969, pp. 46-47.
(130) Núm. 144, 18 abril 1969, pp. 32-33.
(131) Núm. 145, 25 abril 1969, pp. 32-33.
(132) Núm. 146, 2 maig 1969, pp. 32-33.
(133) Núm. 149, 23 maig 1969, pp. 34-35.
(134) Núm. 150, 30 maig 1969, pp. 34-35.
(135) Núm. 151, 6 juny 1969, pp. 34-35.
(136) Núm. 152, 13 juny 1969, pp. 34-35.
(137) El narrador, cunyat (Calders) del cosí (Artís-Gener) del director (Artís i Tomàs).
(138) Tots els contes que Calders publicà a "Tele-estel" han estat incorporats a volums. A Tots els contes (1968) hi ha Mort a data fixa, Aloms per a la pau, La "Nemours 68", Rulota russa, El dia del judici i El jurament hipocràtic. A Invasió subtil i altres contes (1978): Zero a Malthus, El millor amic i Nosaltres dos.

Hi hagué poques polèmiques a "Tele-estel", però n'hi hagué. I hi ha hagué pocs atacs realitzats des de les pàgines del setmanari, però també n'hi hagué. Tot seguit, unes mostres, molt probablement les més destacades.

Quatre polèmiques: sobre dretes i esquerres (1967-1968), sobre castells (1969), sobre la grafia "Barça" (1970) i sobre la ~~no~~ concessió del Premi d'Honora de les Lletres Catalanes a Joan ~~Oliver~~ Oliver (1970).

A l'article A la dreta i a l'esquerra, ~~de~~ Baltasar Porcel (1), després de classificar els escriptors en aquestes dues categories, admetia que aquesta classificació era "maniquea" i reflectia "un cert tuf anacrònic". Dos dels al·ludits com de dretes hi digueren la seva: Josep Faulí amb Les dretes i les esquerres de Baltasar Porcel (2) i Maurici Serrahima amb Sobre això de la dreta i l'esquerra (3). El mateix Porcel hi insistí amb Dretes, ~~es~~ esquerres i embarbussaments (4).

"No crec que ni Maurici Serrahima ni o Joan Triadó, per exemple, siguin solidaris de cap statu quo dels que coneixem: ni socialment, ni des de cap altre punt de vista", afirmava Faulí. I Serrahima, que escrivia després del segon article de Porcel: "De tota manera, quan vull prendre al peu de la lletra la divisió que ~~fa~~, en el primer article, feia Baltasar Porcel dels nostres intel·lectuals -i a despit del que em costa d'entendre-~~ni~~ la-se'm fa present un fet que potser és el que ha servit de base a tot l'equívoc. És el fet que, fins no movent-nos de la gent que escriu en aquest país, i que escriu en català, se m'acuden immediatament un seguit de noms

(110)

que no són a la llista i que més o menys importants -tant se val- em sembla evident que en Porcel els classificaria molt més "a la dreta" que cap dels que ell esmenta. Si això és cert -i me'n sento molt segur- potser amb el sol fet de posar-los a la llista ens trobaríem que la frontera entre "la dreta" i "l'esquerra" canvia de lloc o que, si més no, esdevé molt més imprecisa. Em sorprèn que en Porcel no els hi hagi posats. Potser, si els hi posava, la petita tempesta en un vas d'aigua que ha provocat quedaria apai- vagada."

A la polèmica, que comptà amb altres participants, Porcel, com ha estat dit, intervingué dues vegades. A la segona, precisà que la dreta que ell havia assenyalat pertanyia "a la més fructí- fera i fonda tradició de la cultura burgesa i liberal catalana."

La polèmica sobre els castells es poc xoriginal, perquè és la típica polèmica entre els castellers i els seus amics, o, més ben dit, entre els amics d'uns castellers i els amics dels altres. Tot i que la base és anterior, la tempesta esclatà amb una Lletra oberta a Pere Català i Roca sobre els castells (5), text que, si més no, té la singularitat d'un dels firmants (és un xxx escrit col·lec- tiu signat per S. Palau i Rovira, Joan Reventós i Carner i Pau Pa&- lau): gairebé no caldria explicar-ho, però cal dir que es tracta d'una reivindicació dels castellers del Vendrell en front dels de Valls. L'al·ludit hi replicà molt tard amb Resposta oberta sobre els castells. Rèplica obligada a un atac gratuït (6). Encara que sembli mentida, orientar-se en aquesta selva dels castells, per al lector normal, és més difícil que fer-ho en la de dretes i esquer- res, però la resposta de Català és d'una contundència poc habitual: per què sap més de castells o per què escriu millor?

Vicenç Riera Llorca exposà la seva opinió favorable a la grafia "Barce" en contra de la habitual de "Barça" (7), ^{en una prova} (inexpugnable des d'un punt de vista lingüístic, però Jaume Miravittles la combaté amb raonaments sociològics (8): "No sé si són aquells altres catalans els inventors de l'expressió 'Barça', però sí que són els més efocagos vociferants. Diguin el que diguin els gramàtics, aquells cridaràn sempre 'Barça, Barça', puix que el Barce, Barce, patrocinat per Vicenç Riera Llorca només el podrien pronunciar en castellà i cal reconèixer que 'Barze, Barze' no seria mai crit de guerra susceptible d'èxaltar l'entusiasme dels jugadors."

Mes endavant, un lector votà a favor de Miravittles per raons fonètiques: Barça és una forma que poté ésser pronunciada igual per catalans de contrades diferents (9).

Dos lectors -un, però, no pas desconegut: Joan Arús- plantejaren el tema irònicament i sarcàstica: el Premi d'Honor que havia estat concedit a Joan Oliver corresponia a Josep Carner (10), segons l'esmentat Arús, o a uns quants escriptors (Soldevila, Carner, Duran i Sanpere, Fontserè, e tutti quanti), però no a Oliver, segons l'altre lector.

Pere Calders, col.laborador destacat en aquella etapa final de la revista, al seu article ^{habitual} (11), lamentà que Carner hagués estat a Barcelona i no se li hagués ~~etorgat~~ dedicat un acte col·lectiu de reconeixement, però precisà: "En tot el que dic no hi ha al·lusions, ni tan sols veladament, a cap premi." Qui hi ~~xxx~~ al·ludí clarament fou Felip Cid: "Seguint les vicissituds vernacles les

(116)

persones encarregades decideixen tot obeint uns dissenys tan complicats com els misteris de la comentadíssima Trinitat, després resulta que semblen desconèixer l'obra de les figures que el poble assenyala amb la seva saviesa infal·liblex" (12). Al mateix número, una lectora, tampoc desconeguda -Maria Assumpció Torras- ataca *Unium Cultural* per la concessió del premi: "Quina terra tan bonica si trobava uns bons mestres de batuta!" (13).

Mentre duraven aquestes discussions, el número següent era el darrer de la revista: si fa o no fa, com a Bizanci...

~~Exemples d'atacs que no arriben a esdevenir polèmica són la~~
Carta oberta al senyor Josep Faulí de Jaume Pla (14), sobre l'edició de les Obres Completes de Xavier Benguerel; una carta d'Alfred Sargatal crítica de La torre dels vicis capitals de Terenci Moix (15); una altra carta, titulada Atenció al català tècnic

Exemples d'atacs que no arriben a esdevenir polèmica són la Carta oberta al senyor Josep Faulí de Jaume Pla (14), on aquest puntualitza el comentari a una edició de Benguerel publicada per ell; una carta d'Alfred Sargatal, que és una crítica dura a la llengua emprada per Terenci Moix a La torre dels vicis capitals (15), i quatre comentaris de Felip Cid als Ocho siglos de poesía catalana de Castellet i Molas (16).

(1) Núm. 71, 24 novembre 1967, p. 3.

(2) Núm. 72, 1 desembre 1967, p. 3.

(3) Núm. 84, 23 febrer 1968, p. 3.

(4) Núm. 82, 9 febrer 1968, p. 3.

- (5) Núm. 140, 21 març 1969, p. 23.
- (6) Núm. 147, 9 maig 1969, pp. 29-31.
- (7) Núm. 168, 9 gener 1970, p. 13: Barece, Bar-ce, Bar-ce! Per què Barca?
p. 15.)
- (8) Núm. 172, 6 febrer 1970, Sóc partidari del 'Barce'i de 'Barça'.
- (9) Núm. 175, 27 febrer 1970x, p.41.
- (10) Núm. 187, 22 maig 1970, p. 12.
- (11) Núm. 188, 29 maig 1970, p. 3.
- (12) Núm. 190, 12 juny 1970, p. 40.
- (13) P. 32.
- (14) Núm. 81, 2 febrer 1968, p. 18.
- (15) Núm. 118, ~~XXXXXX~~ ^{18 octubre} 1968, p. 7.
- (16) Núm. 178, 20 març 1970, p.39 / Núm. 179, 27 març 1970, p. 35 / Núm. 180, 3 abril 1970, p. 33 / Núm. 181, 10 abril 1970, p. 33.

Notícies i anècdotes

El "Tele-estel" d'Artís es caracteritzà per l'abundor de notícies i *ed* anècdotes. Seccions típiques d'aquest faisó foren "Els quatre cantons", "Tertúlia literària" i "La cançó al vent": oron, en principi, seccions obertes car no duien signatura, però els màxima animadors respectius en foren Jaume Picas, Josep Faulí i els germans Pradas (Rafael i Carles).

També l'extens noticiari de Catalunya participà d'aquesta barreja de notícia i anècdota, però fou més pròpiament informatiu. El redactà Joaquim ~~XXXXXX~~ Casas.

Frivolitat

Durant tota l'etapa Artís, hi hagueren a "Tele-estel" un component frívol. Era menystingut pels qui volien una revista intel·lectualitzada, però no era un component menyspreable si hom volia fer un setmanari popular. No hi havia estudis de mercat, però, i realment ningú sabia què volia el públic. Aquesta frivolitat, però, no era la de les revistes del cor, sinó sempre tenyida d'una dosi d'esnobisme, el qual, en aquells moments, simbolitzava el carrer Tuset. No és estrany, doncs, que la revista li dedicés una atenció especial.

Exemples d'aquest component frívol són:

- Les pàgines ~~xxxxx~~ titulades "Tuset Street" (1), que començaven amb una de color rosa.
~~La pàgina rosa, també~~
- Les també roses titulades "De Tuset a Petritxol" (2).
- Les que, bo i continuant essent roses, es titulaven sense embuts "La pàgina rosa" (3).

(1) ~~La pàgina rosa~~ amb el 15 (núm. 79, 19 gener 1968, pp. 27-28),
A les que duien el núm.15

a cura d'Àngel Casas, es parlava ~~de~~ Serrat, d'indumentària, de la neu, de Tuset, del carrer d'Escudellers i la seva zona, de discos, de llibres i de teatre.

(2) A la del núm, 109, 16 ~~de~~ agost 1968, p. 27, Àngel Casas escrivia sobre Maria Aurèlia Capmany i Jacint Jordà, en El Jardí dels Àngels", A Tuset, cançó útil i Així, per sobre (sobre Pau Riba).

(3) A la del núm. 145, 25 abril 1969, Àngel Casas escrivia sobre ~~el~~ dues peces, Lorenzo González, readaptació "camp", Caravelli

sense violins màgics i Coses i noses. El primer d'aquest comentari
començava així: "En contra del que pugui suggerir el títol, del que
vull parlar és d'una variant de la indumentària impermeable..."

(12)

Participació dels lectors

La secció de cartes al director no defallí mai i comptà sempre amb una participació nodrida dels lectors: la lectura il·lucetra sobre la diversitat d'aquest i, per tant, sobre les dificultats de fer un producte al gust de tots.

Amb tot, "Tele-estel" -cosa força típica de les publicacions en català- fou un setmanari que sentí tothora la companyia dels lectors, uns lectors que abandonaven la passivitat i esdevien col.laboradors. Un exemple singular *d'*aquesta presència fou la secció "Petit correu dels mots" que Tísner animà com a subsidiària d'"Els mots en ~~creu~~^{creu}ats": els que desxifraven aquests mots escrivien i Tísner els contestava per mitjà de la revista: en aquest cas, els lectors no eren col.laboradors directes, però sense ells no hi hagués pogut haver "petit correu" autèntic.

6

Interpretacions

Els propòsits

L'anunci ~~transcrit~~ ^{inicial} parla d'"una bella revista innovadora, informativa, amena i divertida". Cal creure, doncs, que és això el que es volia fer amb "Tele-estel". El setmanari exposà, directament, els seus propòsits d'aquesta manera:

"La raó de la nostra aparició és òbvia. 'Tele-estel', tot just nascut, li sembla portar ja al damunt una llarga història, puix ve a reprendre la vella tradició dels setmanaris en la nostra llengua. 'Tele-estel' és la realització del desig, tan antic com arrelat, d'un grup d'escriptors catalans, estretament units en el diari 'Tele-Expres'. El nostre anhel, en aquest cas, no pot ser més senzill: dir en català una sèrie de coses sentides i pensades en català sobre temes locals i generals, i glossar les dites i les fetes de la gent de la nostra terra.

"Al mercat comú de la cultura, Espanya té la sort d'acudir-hi amb una magnífica pluralitat idiomàtica. El curs de la història treballa contra els exclusivismes i les divisions, tothora funestes. Un setmanari català és una victòria de tots, un pas endavant en el terreny de la mútua intel.ligència.

"Pel que fa a casa nostra, 'Tele-estel' aspira a enmirallar-ho tot. Hem ressuscitat, encapçalant una de les sessions, el vell lema 'Catalunya-Ciutat', per donar entenent que en les nostres terres, quan de l'esperit es tracta, no hi ha primàcies. Les nostres pàgines romanen obertes a tothom. Ens agradaria fer camí -guiats pel resplendor de l'estel-, amb amistosa i nodrida companyia" (1).

És, sens dubte, una presentació de compromís: ni els temps ni la mateixa estructura de la revista permetien una altra cosa. Val, però, la pena de retenir-ne algunes idees:

- 1) Que el setmanari es continuació d'una vella història.
- 2) Que vol parlar de les coses de casa amb la llengua de casa.
- 3) Que és un pas per a una millor comprensió dins Espanya.
- 4) Que la publicació resta oberta a tothom.

Carles Sentís, un dels homes que feren possible el setmanari, va escriure bo i comentant-ne l'aparició: "Esta mañana el equipo de 'Tele-eXpres'-obras son amores- ha puesto en órbita una entrañable hijuela: el semanario en catalán 'Tele-estel'." Segons x ell, això els suposà una "infantil ilusió". A la vegada, sense deixar de recordar que "desde antes de la salida de 'Tele-eXpres' habíamos anunciado nuestro propósito de dar a la luz una publicación semanal en catalán", l'article assenyala dues finalitats del setmanari:

-ajudar al millor coneixement del català i, de retruc, del castellà;

-"servir la curiosidad lectora de aquellos que, sin dejar de cultivar el castellano, tienen el catalán como su normal medio de expresión oral" (2).

El segon d'aquests propòsits és singular, perquè implica que si algú -és una teoria- desitgés deixar de conrear el castellà, "Tele-estel" no voldria servir la seva "curisoidad lectora".

També el director de la publicació, per mitjà del seu conegut pseudònim de Sempronio, hi digué la seva. També ell parla d'"ilusió" com Sentís, tot i que no l'adjectiva d'infantil, i recorda la història dels setmanaris catalans, com feia el primer editorial de la revista. "Ayer fue para mi un dia de ensueño", confesa i, després de subratllat, en la línia del que ja estat insinuat, que "lanzar semanarios a la calle fue un deporte muy amado por los catalanistas", exulta d'aquesta manera: "Ayer, viernes, transformando los días de la semana, fue para nosotros Sábado de Gloria y Pascua de Resurrección" (3).

A l'article del director, no hi ha l'especificació d'unsx propòsits, però el clima subratllat de joia que crea és la valoració potser més clara que es podia fer en aquellsx moments: d'altra banda, al seu text no hi ha reticències ni segones intencions, i no s'hi parla d'exclusivismes i divisions com es fèia a l'edito-

rial de la revista.*

-
- (1) Núm. 1, 22 juliol 1966, p. 3.
 - (2) "Tele-cXpres", 22 juliol 1966.
 - (3) "Tele-ExeXpres", 23 juliol 1966.

Explicacions

Segons Agustí, "la història de 'Tele-estel' és altre capítol de fracassos" (1). És un fet que va viure quatre anys, amb una pausa de tres mesos, i desparaguó: ningú no pot parlar d'èxit. És lògic, per tant, cercar explicacions al fracàs.

Totes les interpretacions, però, deu anys més tard de la crisi final, no poden oblidar la història que, des d'aleshores, hem ~~viscut~~ viscut: era d'aleshores, per trista experiència, com és de difícil construir una nova premsa catalana seriosa i eficient, professional i adaptada al nostre temps. I sabem que és difícil per dificultats intrínseques, però, encara més, per les del mercat, que no hi ajuden. El fracàs de 'Tele-estel', en realitat, no fou el d'una publicació concreta, sinó el començament de molts fracassos de les publicacions en català. "Tele-estel" va viure encara en plena dictadura i depengué d'una empresa fidel a aquesta mateixa dictadura, però, després, en plena democràcia, empreses ben catalanes i democràtiques han sofert problemes semblants. La crisi de "Tele-estel", per tant, no fou només una crisi individualitzada, sino expressió anticipada de la general de la premsa catalana: és una crisi que ja existia en potència i que només calia ^{el canvi de la situació} ~~esperar~~ per tal que es manifestés en tot el seu abast.

Davant ~~de~~ aquesta realitat resten, si més no parcialment, fora de joc tant els que opinaven que la revista era poc compromesa, como els que donaren la culpa a les circumstàncies de falta de llibertat. Roger Alier, molt ponderadament, per exemple, esmenta com a causes de la fallida de la publicació "la necessària atonia política i inactivitat de la premsa, controlada pel règim de Franco" (2).

Les crítiques existiren des d'un començament: a la vista, sens

dubte, del producte, però, també, sovint, sota el pes de la realitat de l'empresa que jo mateix he definit ^{com a} "sense cap mena de val.loritat demòcrata ni catalanista" (3). I un lector de la revista "Griflana", dogmàticament, afirmà: "No hi ha dubte que 'Tele-estel', pels motius que sigui, no ha estat el setmanari que el país necessitava" (4), però ^{no} definí quina mena de setmanari calia al país i, sobretot, ningú no pot afirmar que aquest producte ideal hagués tingut més sort.

Amb tot, sense oblidar les dificultats per a tota la ~~xxxxxx~~ premsa en llengua catalana -i per a la premsa en qualsevol llengua-, val la pena d'assenyalar trets que configuraren la crisi de 'Tele-estel'. És una forma de buscar explicacions, si més no per aproximació. Aquestes circumstàncies concretes de "Tele-estel" foren:

- 1) L'empresa no inspirava cap mena de confiança.
- 2) Tampoc n'inspiraven els dos periodistes franquistes -i, ultra això, catalans!- que apareixien com a vinculats a aquella empresa i eren els responsables de la publicació davant Madrid.
- 3) Aquest recel col.lectiu aconseguí una forma d'oposició activa, que Triadú ha lamentat d'aquesta forma: "Hi ha hagut unes minories que han desorientat el problema i, en aquest sentit, podia haver-se anat més lluny. S'havien d'haver secundat més a fons les formes d'expressió; la premsa en català, realitzada amb dignitat i amb esforç, havia d'haver estat una matèria indiscutible i, per a ésser discutida, primer ésser adquirida. Hi va haver error per part d'algunes minories, per exemple, en la valoració de 'Tele-estel'" (5).
- 4) El moment polític no permetia satisfer els que havien d'ésser lectors naturals de la publicació.
- 5) El pes de l'empresa, només pel fet d'existir i d'ésser com era, frenava, fins i tot, les possibilitats d'excés d'intensifica-

ció d'una línia oberta.

6) Els plantejaments econòmics, fruit de la dinàmica d'una empresa que, ~~amb moltes pretensions~~, tenia moltes pretensions, eren discordantament desproporcionats amb la realitat del moment pel que fa a la premsa en català.

7) Dins l'organització general de l'empresa, el setmanari jugava un ^{paper} ~~rol~~ subsidiari que, sovint, el convertia ~~en~~ en plat ^o complementari o d'assaig.

(1) Genas de hablar, p. VII.

(2) Gran Enciclopèdia Catalana.

(3) "Tele-Expres", 3 gener 1979.

~~XX~~

~~XXXXXXXXXX~~

(4) Núm. 101, novembre 1970, p. 3

(5) Faulí, Converses amb deu líders.

Dos articles de Sempronio

Dues vegades Andreu-Avel·lí Artís, mixtjancant el seu ben conegut pseudònim de Sempronio, defensà i explicà la revista. La primera vegada en un moment d'optimisme, encara que ja una mica contingut: el setmanari acabava de complir un any. La segona, en plena davallada final, quan ell ja no feia de director, tot i que legalment continués essent **-ho**.

En el número d'aniversari, es referí a la nombrosa correspondència de lectors i a llurs opinions (1), que dividí en dos apartats:

-Els uns "han posat com a exemple, ens han proposat com a models determinats i famosos setmanaris estrangers", i són els que han acusat el setmanari de nostàlgic, de massa pendent del passat.

-Els altres "voldrien, al revés, que el setmanari dedicés atenció preferent, gairebé exclusiva a la divulgació de les tradicions, a l'exaltació de valors nostrats".

Al costat d'aquesta divisió, però, només amb un any de vida, el director subratllava també l'existència "de llegidors espantadissosos" que s'han alarmat per l'estil dirèctament realista d'algun conte".

L'altre article és diferent, més dolgut i, a la vegada, més profund en defensar-se d'una expressió de Porcel, segons la qual "Tele-estel" era un setmanari marcadament tradicionalista (2).

"Amb la col·lecció de Tele-estel a la mà, fullejant-la ràpidament, em permeto de dir que Porcel va molt lluny d'osques. Cap dels temes i cap de les idees que durant aquests darrers anys arreu del món, han sotreguejat l'esperit, es troben absents de la nostra col·lecció. Hem parlat -repetidament i amb simpatia- dels barris disconfòrmes de Londres; hem parlat del maig de París; hem parlat del "Living Theater", hem parlat de la moda dels còmics, de Robert Lowell, de la música nova, de Pícaso i de Miró, de Boris

Vian, de la cançó de protesta, ha parlat de les "boïtes" de la Costa Brava mentre plantejàvem simultàniament el programa dels suburbis barcelonins i de la integració dels immigrants".

Els dos articles de Sempronio tenen la virtut de comentar la història des de dins. Amb la posició lògica de qui s'hi troba, però amb ~~l'avantatge~~ l'avantatge de la bona situació i del coneixement profund.

Si més no, els articles i el fons polèmic que tenen demostren una cosa ben sabuda: és difícil o gairebé impossible de ~~xxx~~ fer feliç a tota mena de lectors amb una sola publicació. L'exclusivitat que, en principi, comercialment és un bon atot, produeix aquest manament de funcionament: és ~~impossible~~ impossible d'aconte-
tentar ~~tots~~ tots els possibles lectors.

(1) Carta als amics desconeguts. Núm. 53, 21 juliol 1967, p. 3

(2) A Porcel, amb tot l'afecte. Núm. 135, 8 maig 1970, p. 15.

Franquisme?

Per a Eugeni Xammar no hi havia dubte: "Tele-estel" era un setmanari franquista, "per si d'alguna cosa ningú no pot dubtar" de la veritat de l'autenticitat del franquisme de "Tele-estel". Els noms de les persones que el publiquen i el dirigeixen, són una garantia sòlida de franquisme integral, de franquisme de llei, de franquisme encunyat -no és una metàfora- a la Casa de la Moneda" (1).

Per a Ignaci Agustí, però, era tota una altra cosa: "El setmanari semblava susurrat para unos cuantos iniciados, era una especie de hoja con recabios de clandestinidad. Yo, que lo había sacado de la nada, me vi impedido de escribir en él, porque mi firma era sospechosa a la 'resistencia'. ¿Resistencia de qué? ¿De los que cada semana subían a dejar constancia de su paso por las letras irredentas y a cobrar mis mil pesetas de su estipendio? ¡Vaya resistencia!" (2).

Són dos punts de vista diametralment oposats, però explicables tots dos. És cert que Agustí tenia dificultats per a escriure al setmanari (3), com és cert que tant l'amo, Jaume Castells, com Carles Sentís i el mateix Agustí, que eren els responsables de la publicació, eren franquistes de tota la vida.

Però, i el producte? Era franquista?

Xammar diu al respecte coses que cal retenir. Això, per exemple: "La veritat, de la qual sóc molt més amiga que de ~~Plató~~ Plató mateix, m'obliga però a reconèixer que la majoria dels escriptors, periodistes, poetes, cronistes, etc., que escriuen a 'Tele-estel' no són franquistes; diré encara més, no tenen res de franquistes" (4). Després de llegir això, sembla que cal reinterpretar les paraules de Xammar en el sentit que el setmanari era una emanació del franquisme -qui ho pot dubtar?-, però que el producte, fins allà on les circumstàncies ho permetien, resultava au-

tònom d'aquest origen. En realitat, qualcevol lectura seriosa permet de descobrir-hi molt d'antifranquisme més o menys dissimulat, ~~però~~ entre que resulta impossible de trobar-hi cap mostra d'adhesió al règim: amb una gran i final excepció, però.

En aquesta posició coincidien la empresa i els homes de confiança -les paraules d'Agustí són posteriors-, d'una banda, i el director i els col.laboradors, de l'altra: l'interès econòmic movia els primers, mentre els segons obaven amb coherència cívica amb posicions democràtiques i catalanistes. No hi havia, com a conseqüència d'aquesta coincidència, cap mostra de franquisme a la publicació. L'excepció abans al.ludida es produí quan, encara que el setmanari s'acomodava temporalment, no hi havia realment cap voluntat de continuar^{-la} aleshores, al darrer número de la història de la revista, aparegué l'únic text franquista que arribà a publicar.

S'esquicia l'arribada del dictador a Barcelona i la publicació, cotnosa a tota mena de expressions, reproduí, en lletra molt grossa, el misatge de l'alcalde de la ciutat en aquella avinantesa (5): aquell sí que fou un text íntegrament i visceral franquista. I fora bonic de dir que fou el que matà la publicació, però la veritat es que, aleshores, ja duia més d'un tret a l'ala.

(1) "Mirador", hivern 1967-68.

(2) Ganas de hablar

(3) En aquest aspecte, recordo molt bé de l'època que, un dia, Frederic Udina es trobà Andreu-Avel.lí Artís i li digué poc més o menys: "A mi, clar, com que són franquista, no m'hi deixareu escriure..."

(4) Ibid.

(5) Núm. 191, 19 juny 1970, p. 3.

Signes de catalanitat

L'estudi del contingut palesa la presència repetida de signes de catalanitat. "Tele-estel" informava de l'actualitat catalana i s'esmerçava de forma especial en aquells temes que la premsa del moment negligia o silenciava. Tres exemples, només: els Jocs Florals de la Llengua Catalana, el concurs literari de Cantonigròs i la Llettra d'Or.

Informar sobre els Jocs Florals de l'exili, en aquells moments, era "pecaminós", però la revista ho féu sempre: dels de Caracas (1), dels de Zurich (2), dels de Guadalajara (3), dels de Tübingen(4).. . Amb informacions extenses i documentades, gairebé sempre amb coneixement directe: això, com és lògic, entre 1966 i 1970.

El concurs literari de Cantonigròs fou sistemàticament silenciàt per la premsa diària i, en alguna ocasió, quan intentà de parlar-ne, la censura ho impedí. Després de 1966, tot i que la censura havia desaparegut, el silenci continuà. No fou, però, el cas de "Tele-estel", que es referí a la festa de 1966xxxxxxx (5), a la 1967 (6) i a la de 1968 (7) i, entre d'altres coses, publicà les bases de la de 1967 (8) i un conte premiat en la de 1966 (9).

La Llettra d'Or era un guardó privat i tolerat, amb molt poca ressonància, però "Tele-estel" se'n convertí, eficientment, en portaveu. La col·lecció recull els triomfs de Pedroló (10), Ferrater (11), Marià Manent (12) i Rubert de Ventós (13)

(1) Núm. 17, 7 octubre 1966, p. 14.

- (2) Núm. 120, 1 novembre 1968, pp. 28-29.
- (3) Núm. 135, 19 desembre 1969, p. 17.
- (4) Núm. 181, 10 abril 1970, p. 17.
- (5) Núm. 4, 12 agost 1966, p. 15.
- (6) Núm. ~~22~~⁵⁷, ~~18 agost~~^{18 agost} 1967, p. 11~~4~~.
- (7) Núm. 108, 9 agost 1966, p. 18.
- (8) Núm. 39, 14 abril 1967, p. 13.
- (9) Núm. 9, 16 setembre 1966, pp. 10-11: El pa dels primers dies,
d'Antònia Vicens.
- (10) Núm. 2, 29 juliol 1966, p. 6.
- (11) Núm. 46, 2 juny 1967, p. 12.
- (12) Núm. 95, 10 maig 1968, p. 32.
- (13) Núm. 145, 25 abril 1969, p. 19.

Un possible falanç

"Tele-estel", que fou un restabliment frustrat de la premsa en català, protagonitzà una gran oportunitat per a Catalunya. Però no reeixí.

És fàcil d'explicar el fracàs donant-ne la culpa al producte i als qui el feien, però encara ho és més de donar-lo a les circumstàncies i a l'estat del país.

Però "Tele-estel" féu una feina i, amb perspectiva històrica, el més lamentable és que no tingués continuïtat: a causa d'això, quan ha arribat la represa de debò, gairebé hem hagut de començar de zero.

"Tele-estel" cercà un públic popular i senzill... i no el trobà. I, per aquells camins, no podia trobar els intel·lectuals i les minories "selectes". Però no és veritat que les oblidés totalment.

"Tele-estel" cercà un públic catalanista i democràtic, sense poder-li parlar directament de catalanisme i democràcia. I no el trobà, precisament perquè no podia parlar-ne directament. Però potser, també, perquè s'arriscà poc. Però, ¿és que podia fer-ho? ¿Podia fer altrament essent l'empresa la que era?

Perquè no tingué continuïtat, no aconseguí de crear els hàbits de lectura que tanta falta continuen fent-nos, però, tot i sense la continuïtat, donà l'oportunitat d'expressar-se a molts noms vells i nous. I, per primera vegada des de 1939, en un mitjà de circulació notable i en català, es parlà de nombroses temes que havien estat silenciats. I animà el "boom" editorial dels seixanta: aquest, però, també fracassà...

Deu anys després de la definitiva mort del setmanari, no podem considerar la seva realitat prescindint de la que ^{hem} viscut d'aleshores ençà, i això ens impideix ~~de~~ donar tota la culpa del fracàs de "Tele-estel" a l'aspecte ideològic, però és un fet que, en

(1)

contra del que li semblava a Ignasi Aguetí (1), "Tele-estel" no fou -no va poder ser- un setmanari resistent i això passà en un moment en què la resistència agafava consistència i s'expandia.

El possible balanç, per tant, ha d'ésser col·lectiu. Aquesta no és una història de bons i dolents, ni de blanc o negre, per la qual cosa aquest balanç ha de tenir ben presents moltes circumstàncies i condicions a la vegada. Totes aquestes, per exemple:

1.- L'empresa, com he dit en un altre lloc, no tenia "cap mena de vel·leïtat demòcrata ni catalanista" (2).

2.- Més d'un quart de segle sense escola i sense publicacions havia provocat que sortissin pocs lectors nous i que se'n desavesessin molts de vells.

3.- Com ha assenyalat en relació amb el setmanari Roger Alier, la premsa continuava "controlada pel règim de Franco" (3).

4.- La realitat del setmanari, una realitat que és inseparable dels punts 1 i 3, n'allunyà possibles lectors i, fins i tot, arribà a crear un clima d'oposició.

5.- L'aportació de mitjans econòmics, molt notable, no trobà una adequada utilització tant pel que a mitjans tècnics com a les col·laboracions personals, de manera que sembla fàcil de demostrar que els mateixos diners es podien haver aprofitat força millor.

6.- El contingut fou sempre més d'actualitzacions que d'actualitat, però això també ha d'ésser, si més no parcialment, considerat en relació amb els ja esmentats apartats 1 i 3.

7.- L'empresa abusà de la idea que, amb el sol fet de posar una publicació en català al carrer, ja n'hi havia prou: no practicà cap mena de política seriosa de promoció publicitària o de vendes.

8.- Una mateixa publicació anava adreçada, en realitat, a públics molt diferents.

(1) "Era una especie de hoja con recabios de clandestinidad". Ganas de hablar, p. 411.

(2) "Tele-EXpres" 3 gener 1979

(3) Gran Enciclopedia Catalana.

Frustració?

La història de "Tele-estel" és, sens dubte, la història d'una frustració: ~~lla~~ quan, per camins estranys, veritablement estranys, desajerem de tornar a tenir premsa normal de periodicitat setmanal, no ens sortirem. Fou, doncs, un restabliment frustrat de la premsa en català. A la vegada, però, l'experiència demostrà que aquesta premsa havia d'existir perquè tenia lectors i podia existir: els quatre anys de via, si més no, palesaren això.

La frustració, per tant, restà notisada.

El mercat existia: això també restà demostrat. Però o no s'havia trobat l'eina per a servir-lo, o servir-lo era molt difícil en aquelles circumstàncies.

Però hi havia gent que volia una publicació en llengua catalana i, en una determinada dosi, "Tele-estel" fou una prova, un experiment i un assaig que el futur havia d'aprofitar. Insensiblement contribuï~~u~~ a completar l'anella, a continuar avançant.

En realitat, el problema de la premsa en llengua catalana, tot i que no pot, lògicament, oblidar els mercats i els atulells i els calaixos, és un problema d'identitat nacional: tant de banda dels qui l'aplaudiren, com de la dels que el criticaren, restà demostrat que aquesta identitat existia. I ningú no pot dubtar que "Tele-estel", a la seva manera i enmig les seves limitacions, ajudà a recordar-la, a conservar-la i a afirmar-la: quan enaltí Prat (1) i quan enaltí Fabra (2), per exemple, ho féu i ho féu per camins d'exigència.

La frustració, per tant, fou puntual, però era una frustració que, en existir i existir com existí, assenyalava fites i realitats més altes i decisives.

(1) Amb motiu del centenari del naixement d'Enric Prat de la Ribera (1 agost 1967), el setmanari publicà un extensa enquesta en la qual opinaren sobre el primer President de la Mancomunitat les persones següents:

-Núm. 55, 4 agost 1967, pp. 7-11: Jordi Solé-Tura, Octavi Salter, Maurici Serrahima, Antoni Jutglar, Josep Miracle, Joan Triadó, Heribert Barrera, Pere Bohigas, Ferrí Barrera, Enric Jardí, Manuel Cruells, Albert Manent, Claudi Ametlla, Joan Agut i Ramon Aramon.

-Núm. 56, 11 agost 1967, pp. 19: Ferran Soldevila, Josep Senet, Xavier Fort i Jordi Rubió.

(2)* Amb motiu del centenari del naixement de Pompeu Fabra, el setmanari dedicà una part important del núm. 79 (19 gener 1968) a l'il·lustre filòleg amb aquestes col·laboracions:

-p. 3: L'any Fabra (editorial)

-pp. 16-17: Moments crucials en la vida i en l'obra de Pompeu Fabra, per A.M. Badia i Margerit.

-p. 18: El "fabrisme" al País Valencià, per Evarust Olcina.

-pp. 19-20: Les primeres gramàtiques de Pompeu Fabra, per Antoni Comas.

-p. 21: ~~XXXXXXXXXX~~ Aportació a la cronologia de Pompeu Fabra.

-pp. 22-25: Pompeu Fabra, acadèmic, per R. Aramon i Serra.

-pp. 25-26: A les envistes del centenari: Pompeu Fabra va néixer aquí, per Josep Miracle.

A la portada, al costat d'una fotografia del Mestre, n'hi figurà una altra del monument de Subirachs que hi ha a la casa ~~de~~ Agustí Bou té a Planoles.

Colofó

"Tele-estel", setmanari que es publicà entre 1966 i 1970, ha estat el mitjà de comunicació escrit en llengua catalana més important entre 1939 i l'aparició del diari "Avui" (1976). Fou una experiència singular i atípica, caracteritzada, entre d'altres, per aquestes circumstàncies:

1.- Més que fruit de la pressió de la societat catalana que volia recuperar els mitjans d'expressió en la llengua pròpia, fou conseqüència d'una nova política informativa de l'Estat, la qual intentava d'incorporar mitjans d'aquesta mena sense trauma i sense risc.

2.- L'empresa editora, tot i la importància específica de la publicació, no era de cap de les maneres una empresa de caràcter catalanista, de forma que, en lloc de perseguir qualsevol acció de tipus nacionalista, obrava en la doble direcció de fer un servei al govern de Madrid i d'afavorir, si era possible, l'economia pròpia.

3.- Paradoxalment, la publicació, sempre en català i abocada majoritàriament a temes catalans i catalanistes, comptà amb una forta oposició entre els rangs que, teòricament, havien d'ésser-no més partidaris.

4.- La vinculació a una gran empresa, amb teòriques grans expectatives en el sector, féu que "Tele-estel", a la vegada que fruïa d'uns mitjans tècnics poc corrents en tota la història de la premsa en català, esdevingués una mena de conillet d'Índies dels progressos i de les innovacions tècniques de la societat

editora.

5.- La novetat de la publicació i les seves possibilitats feren que convergissin al seu entorn un nombre d'escriptors, nous i vells, veritablement extraordinari.

6.- La concessió administrativa fou completament singular, ja que el ministre senyor Fraga Iribarne no la féu a l'empresa, sinó als senyors Ignasi Agustí i Carles Sentís, dos periodistes vinculats al franquisme.

7.- L'atipicitat arribà fins al final, ja que, en la darrera etapa, exercí les funcions de director una persona que no tenia les condicions legals exigides.

+

Bibliografia

Fora el catmaneri

ISNACIO SEUSTÍ, Sanas de hablar. Barcelona, Planeta, 1974 .

R(ODER) A(LIER), Tele-estel. Gran Enciclopèdia Catalana, vol. 14 (1980).

JOSEP FAULÍ, Un fill de "Tele-eXpres". "Tele-eXpres", 3 gener 1979, p. 14.

JOSEP FAULÍ, Converses amb deu lílars. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1980.

"GRIFLAMÀ", "Tele-estel": massa vacances. Núm. 93 (agost 1970). p. 5.

SEMPRONIO, La ilusión de "Tele-estel". "Tele-eXpres", 23 juliol 1966, p. 1.

CARLES SENTÍS, Tele-estel. "Tele-eXpres", 22 juliol 1966, p.1.

"SERRA d'OR", Imminència. Any VIII, núm. 12 (desembre 1966), p. 13.

EUGENI XANMAR, Fent volar el "Tele-estel", "Mirador" núm. 4 (hivern 1967-68). pp. 14-15.

Al setmanari (1)

Núm. 1, 22 juliol 1966: p. 3, XDos nets

Núm. 20, 2 desembre 1966: p. 3, Fi d'etapa i vida nova

Núm. 53, 21 juliol 1967: p. 3, Cartex als amics desconeguts, per Sempronio.

Núm. 152, 13 juny 1969: p. 3, Una pausa, fins al dia 26 de setembre

Núm. 153, 26 setembre 1969: p. 3, Als nostres lectors

p. 15,

Núm. ~~185~~ ¹⁸⁵ ~~185~~ ¹⁸⁵ 1970: / A Porcel, amb tot l'afecte, per Sempronio.

Núm. 191, 19 juny 1970: p. 3, Missatge de l'alcalde de Barcelona als barcelonins, per Josep M. Porcióles

p. 7, Als nostres lectors

FIM

(1) Tot i que és obvi que la base d'aquest treball és la col·lecció sencera del setmanari, són esmentats aquí alguns textos especialment remarcables.

100

Index

22

	<u>Pàg.</u>
Esquema	2
Introducció	3
Història	19
Protagonistes	37
Descripció.....	57
Anàlisi temàtica.....	82
Interpretacions	122
Bibliografia	143
Índex	146

1.- Introducció

	<u>Pàg.</u>
La premsa en català 1939-1966	4
El naixement de "Tele-eXpres"	14
La informació, el 1966	16
Un article "decisiu"	17

(103)

2.- Història

	<u>Pàg.</u>
El permís	20
El nom	23
L'anunci	24
Repercussió	25
Etapas	28
Promoció	29
Dues interrupcions	32
Intents de salvament	34
Problemes amb el Ministeri	35

3.- Protagonistes

	<u>Pàg.</u>
L'empresa	38
Els directors	39
L'equip Artís	42
L'equip Martí	43
Col.laboradors	44
La pàgina 3	46
Homs més destacats	54
Desercions	55
Pseudònims	56

4.- Descripció

Pàg.

Adreça	58
Dipòsit legal	59
Format	60
Tècnica	61
Compaginació	62
Portades	63
Economia	64
Professionabilització	65
Preus	69
Tipatge	70
Publicitat	73
La llengua	75
Textos traduïts	76
Extraordinaris	77
Humor gràfic	78
Correspondències	79
Enreres	80

5.- Anàlisi temàtica

	<u>Pàg.</u>
Continguts	83
Ton commemoratiu	89
Seccions	90
Ideologia	94
Des editorials	96
"Aclariments lingüístics"	98
Els contes	101
Polèmiques i atacs	113
Notícies i anècdotes	118
Fricolitat	119
Participació dels lectors	121

6.- Interpretacions

	<u>Pàg.</u>
El propòsit	123
Explicacions	128
Dos articles de Sempronio	129
Franquisme?	131
Signes de catalanitat	134
Un possible balanç	136
Frustració?	139
Colofó	141

7.- Bibliografie

	<u>Pàg.</u>
Fora el setenari	144
Al setenari	145

8.- Index

	<u>Pàg.</u>
Introducció	148
Història	149
Protagonistes	150
Descripció	151
Anàlisi temàtica.....	152
Interpretacions	153
Bibliografia	154